ISTORIA NEAMULUI ROMÂNESC

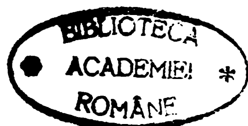
POVESTITĂ IN

ZECE ŞEZĂTORI

DE

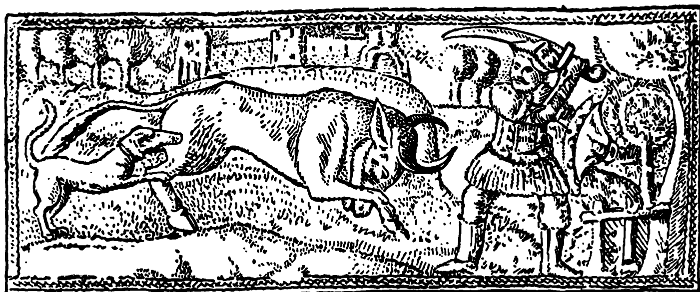
MOŞ ANDREI GURĂBOGATĂ

(N. A. BOGDAN)

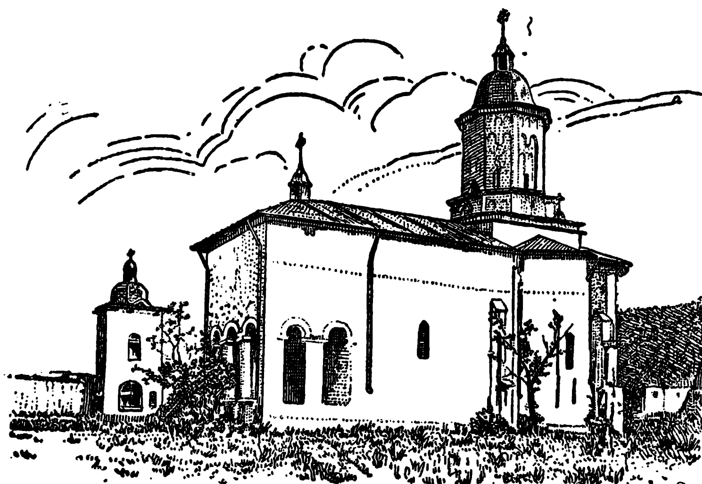
Inchipuire cum s'a vânat zimbrul, de Bogdan Dragoş-Vodă, după care s'a întemeiat Moldova.

— Ehei, tinereilor şi tinerelelor!

Mulţi şi multe dintre voi, habar nu aveţi de cine a fost şi cine mai este încă, moşneagul cel cu chica pletoasă şi bărbucica creaţă şi sură, cu sprincenile groase ca lipitorile, de parcă's trase cu chişiţa, cea de încrestit ouăle roşii de Paşti, cu obrajii arşi de bătaia soarelui, dar rumeni încă şi presăraţi numai unde şi unde cu ceva sbârcituri subţiri, ca firul de păr, cu ochii căprii, vii şi strălucitori ca stelele printre nori, şi cu trupul nalt şi bine legat, ceva cam adus de spinare, — pe care multă vreme a purtat snopi şi saci grei, cu grâie şi ierburi şi vreascuri de toată mâna! C'apoi cine din cei mai

slăbuţi dintre noi nu l-au văzut de atâtea şi atâtea-ori pe Moş Andrei, scoborîndu-se cu paşi ca de popă, pe drumul cel răpede ce se lasă din susul dealului Bârnovei, pe unde e aşezat, din zile vechi

Biserica din Mânăstirea Hlincea zidită de Vasile Lupu-Vodă, pe la 1617...

sătişorul Hlincei şi cotuna Curăturilor, în mijlocul cărora stă, ca o mărturie a veacurilor trecute, sfântul lăcaş al *Mănăstirei Hlincea,* zidit cu a-proape trei sute de ani în urmă, de vrednicul şi neîntrecutul întru dragoste de lege creştinească şi

românească, *Vasile, Voevodul Moldovei,* ce mai era poreclit şi *Lupu-Vodă!*

Şi apoi, şi totdeauna când se scobora el, dascălul Andrei, după leturghie, sau după toacă, eşind pe poarta dinspre valea Mânăstirei, cu paşi agale-agale, cu trăistuţa şi toiagul lui de corn, cu ceva merinde pentru drum, sau cu niscai ouă, pui de găină, câte o harşină *(halcă)* de costiţe afumate, sau alte lucruri de-ale mâncărei, apuca drumul spre Iaşi, departe numai de cât se vede cu ochiul de acolo, şi încă vro două-trei aruncături de băţ! Că se ducea el, pe când era încă „român verde ca stejarul" cum zice povestea cântecului, ca să'şi îngrijească de cele de lipsă a două tinere odrasle ale lui, pe care le dăduse la învăţătură în târg — pe când nici vorbă nu se pomenea de şcoli pe la sate — pe unul, ca de vre-o nouă ani, ce părea mai isteţ, şi mai deştept, la un sfinţit părinte Mateieş, dela biserica Sf. Neculai-cel-Domnesc, unde învăţau mulţi feciori de ţărani cântările psaltichiei şi bucoavna cea mare; iar pe al doilea, ceva mai bocciu la minte, ca de vre-o cincisprezece ani, la un meşter-lăcătuş neamţ, care să-l înveţe la lucrul fierăriilor trebuitoare pentru toată gospodăria omului de ţară; — întru cât în sat la dânsul, unde-şi făcuse viaţa Andrei, nu se afla aşezat din vremi mai de mult, niciun fierar, potcovar ori lăcătuş, care să ştie să lucreze barîm o balama pentru uşa omului, ca să nu bălălăiască în bătaia vântului şi în puterea iernei.

Acolo în Hlincea fusese născut şi crescut Andrei, din părinţi răzeşi, dar — cu răzăşia numai cât

a alerga de ici până colo câte-o vacă pe care o muşcă strechia, şi avusese doar norocul ca de pe la vârsta de vr'o unsprezece ani, să fie luat subt mână, pentru ajutor şi învăţătură, de un bătrân călugăr dela acea Mânăstire, căruia îi zicea Ieronim, om cu frica lui D-zeu şi voitor de bine pentru toată lumea, care văzându'l pe băiat cam deştept şi harnic la ori ce treabă, se puse cu dinadinsul să'l înveţe bucoavna *(carte)* şi să-l dee şi de ţinut isonu la dascălul bisericei, care de asemenea era om al trebii şi iubitor de învăţătură, aşa că, în puţină vreme de ani, Andrei prinse să cunoască nu numai a ceti orice buchi de pe orice carte, dar încă şi a însemna câteceva, mai întâi pe nisip sau cu humă, apoi chiar pe hârtie; cât despre ison sau cântările de strană ale dascălului, Andrieş băiatul în doi-trei ani le apucă şi le învăţă de istov, ba mai bine şi mai cu glas curat şi dulce chiar decât dascălul, care răguşise de mai multă vreme!

Ş'apoi s'a întâmplat odată aşa, că desdedimineaţă, când veni Ieronim călugărul, într'o sfântă Duminecă, să slujească în biserică leturghia, iată că găsi în uşa bisericii pe baba Catinca, muierea dascălului, care începu a se văicăra şi-a boci cât o ţinea gura, că bărbatu-său ş'o trecut sufletul cătră Domnul în acea noapte şi că a rămas văduvă şi prăpădită de săracă ce era...

— Să-l ierte D-zeu! şi pe tine Domnul să te întărească, — răspunde Călugărul, clipocind din ochi şi făcându-şi semnul crucei. Dar până ce om vedea ce-i de făcut cu tine, ce mă fac eu că

n'are cine ține strana și da răspunsurile la Sfânta Leturghie de astăzi?...

— Că habar să n'ai, sărut mâna Cuvioase Părinte!, — îndrăzni să zică deodată ucenicul Andrei, — ce se ținea la dreapta babei, — că ț'oi ține eu toate răspunsurile taman la pont, — și cântările le-oi face pe de-arostul, ca apa la vale și mai ceva!

Și așa chiar s'a făcut treaba, cât cuprinse mare mirare pe călugărul Ieronim, când văzu pe băetanul ce-l slujea, cum se pricepu să-i fie de-ajutor, după tipic și fără cea mai mică încurcătură, la întreaga Sfântă Leturghie ce-o desăvârși în dimineața aceea...

Și de-atunci doar, o viață de om întreagă, ucenicul Andrei, în cursul a peste șese zeci de ani, ș'a petrecut-o cu dăscălia, cu grijitura (curățenia) sfântului locaș al mânăstirei, căci tot el făcea și pe clisiarhul, că biserica săracă nu avea de unde plăti alți slujitori... Ș'apoi, când i-a venit și lui Andrei vremea de s'a însurat, și i-a dat D-zeu și câteva ploduri, pe care a căutat cât a putut să-i facă oameni ai trebei, — el nici o vreme din viața lui n'a lăsat să-i treacă fără de strădanie și fără de folos; că a căutat oricând să învețe cât mai mult și cât mai bine, fie din auzite, fie din cetire a cărților și tipăriturilor ce putea din-când-în-când să le capete la mână, dela alți mai cuprinși *(mai cu dare de mână)* de prin împrejurimi, ce veneau de se închinau la acea sfântă mânăstire; apoi mai ținea cislă *(sfat)* din când în când cu săteni de-ai lui și de prin împrejurimi, apoi la clacă sau la cumătrii, la jocuri

ori la nunţi, el era cu gura mai deschisă şi cu vorbe mai de duh şi mai cu haz, că cetea chiar şi de prin gazeturi dela târg, aşa că se bătea tinerimea, — ba şi cei mai slăbuţi, care de care să-l asculte la ce spune sau ce ceteşte el, căci totul ce vorbea, de folos sau de haz le era...

Ş'a făcut toată viaţa ca dascăl, afară de patru anişori în care făcu armata la pojărnicie, dar şi ca bun gospodar şi muncitor de pământ. Şi unde popăsea el, nu i se mai ura nimănui de dânsul, că multe şi frumoase lucruri mai ştia şi mai căuta să înveţe pe toţi câţi îl ascultau. Iar când puterile începură a-l părăsi, şi vremurile se mai schimbară, el făcu loc altui dascăl mai tânăr la strana la care îşi făcuse viaţa, şi se mulţămea doar numai la serbători alese să se mai ducă pe acolo şi să mai ţie câte-un ison, cât îl îngăduia gâtlejul lui cam scorojit. — Dar nu lipsea nici odată, mai ales în vremea strânsului ş'a treeratului, să cheme şi s'adune pe oricine cunoştea dintr'ai lui, la câte-o clacă ori şezătoare, spre a le povesti totdeauna câte ceva din tot ceea ce învăţase, cetise sau oblicise *(auzise)* în viaţa lui întreagă de gospodar şi om al trebii, tot lucruri frumoase, cu rost şi cu haz, aşa că toţi sătenii lui îi dăduse porecla de *gură-bogată,* — şi numele lui *Moş Andrei Gurăbogată* ajunse răpede cunoscut şi în toate împrejurimile din întregul judeţ al Ieşului, ba încă şi până'n alte judeţe încunjurătoare.

Şi iaca aşa, adesea ori, fie vară, fie iarnă, Moş Andrei nu obosea niciodată să se întrunească, ori la el acasă, ori la altă casă, cu cunoscuţii ori prietenii

săi săteni, şi să se puie la taclale şi la znoave ori braşoave, până ce'ncepea să'l doară fălcile de atâta vorbărie....

*

Şi dintre toate cele spuse de Moş Andrei, toată lumea folosea şi la bine se desprindea! Dar mai desamă decât toate poveştile cu lei-paralei, cu împăraţi şi crai, cu zâne şi cu leliţi sprinteioare, ceea ce prindea mai la inimă, şi se aşeza mai plăcut la suflet, erau poveştile cele despre începutul şi dăinuitul Neamului nostru Românesc, pe care le deprinse moşul şi din auzite şi din multe cărţi bune şi frumoase, şi pe care el căta să le ţie minte şi să le tălmăcească la alţii, pe înţelesul şi folosul tuturor, aşa după-cum le veţi ceti şi dumneavoastră, care aveţi cartea asta în mână.

Că nu era zi de clacă, ori de robot prin câmpie, când se adunau cea mai mare parte din locuitori, tineri şi bătrâni, femei, copilandri, ba chiar şi cei întâmplaţi a veni cu orice treabă de prin vecini — ori că se făcea vre-o cumătrie, ori logodnă, ori prin sfintele sărbători bisericeşti, — ba chiar şi pe la hramuri şi hiritisiri felurite, — la o odihnă după joc, la o gustare de nişte alivenci *(mălai moldovenesc cu smântână şi verdeţuri, copt la cuptor)*, vărzare sau plăcinte cu poalele în brâu, — în care moş Andrei să nu caute să facă cerc în jurul lui, şi să se puie la taclale şi la povestiri de tot felul, — dar din care cele mai de seamă erau întotdeauna poveştile despre neamul nostru la cari îşi aţinteau auzul

toţi şi toate, cu mic şi mare, tăcând fiecare chitic, ca să nu prăpădească nici o slovă din cele ce vorbea moşneagul!

Şi iaca aşa:

1

Cum s'a fiinţat şi cum a dăinuit Neamul nostru Românesc.

Ţara Daciei. — Luptele dintre Daci şi Romani. — Riga (Regele) Decebal şi Impăratul Traian. — Infiriparea ţărilor româneşti: Transilvania, Moldova, Muntenia, Oltenia, Banatul, Bucovina şi Basarabia. — Imperiul Româno-Bulgar.

— Fost-a-fost pe când a fost, că de n'ar fi fost nu s'ar povesti, şi multe lucruri bune şi frumoase n'am şti şi n'am grăi!

Aşa'şi începe Moş Andrei spusul pătărăniilor lui, din cele multe şi fără sfârşit câte le mai ştie, ce-i ies din gură ca nişte salbe de aur, când, aşezat pe scăunaşul lui cu trei picioare, lângă colţul vetrii, sau unde l'a apucat vremea, trage la fumuri din ciubeica-i de lulea afumată, şi'şi netezeşte din-când-în-când barba lui argintie, ori pletele-i ninse, ce-i atârnă pe umeri.

Dar din toate ce le spune, fiecare cu şartul *(rostul)* lor, nici unele nu-s mai frumoase şi mai plăcut ascultate, de toată cimotia şi sătenii lui, ca poveştile despre dăinuitul neamului, poveşti pe care le-a auzit, pe unele, le-a citit pe altele,

câtă vreme a fost el dascăl la biserica satului, ba într'o vreme de ani şi vatav la boierul moşiei; şi că numai acu, când cei vre-o optzeci şi ceva de ani ce-i poartă în spate, nu-i mai îngăduie să facă slujbă, se dă biet Moşul, poreclit de toţi ai lui „Gurăbogată", mai mult la voroavă, decât la treabă.

Şi nu se lasă multă vreme rugat, când cineva îi cere să spuie de ale lui, şi nu-i oboseşte limba în gură, de-ar toca la poveşti chiar nopticica întreagă.

— Şi iaca aşa, feţii mei, începe el, tuşind de două-trei ori, ca să'şi deştirească *(dreagă)* glasul: Iaca aşa se începe povestea întemeierii neamului nostru, care trăieşte de multă vreme, de pe vremea chiar când călca pe pământ prealuminatul nostru Domn Iisus-Hristos, care pentru noi toţi s'a jertfit ş'a murit chinuit pe cruce!

Ci-că pământurile, care le locuim noi toţi cei ce grăim româneşte ori moldoveneşte, din vechime mare se numeau Dacia, şi erau locuite de nişte oameni nu tocmai învăţaţi, dar voinici, dârji, buni meşteşugari şi minunaţi războinici; şi se numiau şi ei Daci, după numele ţării lor. Li se mai spuneau lor şi altfel după alte naţii, ca Geţi, Traci, Iasigi, Cumani şi alte multe nume, după părţile de pământ din care venise, sau pe cari se aşezară, dar toţi erau mai tot dintr'o obârşie şi numai vremurile şi nevoile îi despărţeau şi-i învrăjmăşiau, chiar între dânşii uneori.

Câtă vreme or fi stăpânit ei liniştiţi pământurile acestea şi ce-or fi durat în ele, ca cetăţi,

Decebal
Regele Daciei.

târguri, sate, aşezăminte pe alocurea, nu voi şti bine spune, dar ceea ce se ştie este că, dela o vreme, Dacii avuseră multe lupte cu alte naţii din împrejurul ţării lor, — dar mai ales cu Latinii, cărora li se zicea şi Romani, cari veneau din pământul blagoslovit de Dumnezeu, căruia i se zice azi Italia.

S'au războit aşa ei sute de ani; şi la urma urmei *Impăratul Traian al Romanilor*, după un războiu crâncen ce a purtat, a îngenunchiat cu totul pe *Riga Decebal al Dacilor*, aşa că acesta, de mare scârbă şi ruşine, şi-a răpus singur zilele, închizându-se într'o cetate de-a lui, iar poporul Dac s'a închinat cu totul celui Roman. S'au făcut atuncea aşa de mare vărsare de sânge dintr'o parte şi din alta, că zăceau morţii şi răniţii ca turmele de oi pe câmpuri şi prin şanţuri, şi nu mai ajungeau nici pânze să se lege rănile celor ce erau tăiaţi sau împunşi de săgeţi, aşa încât însuşi Impăratul Traian ş'a dat toate cămeşile şi albiturile lui ca să le rupă şi să se lege cu ele rănile ostaşilor săi.

In urma acestui războiu grozav, pustiindu-se mult unele locuri, poruncit-a Traian să se aducă din ţara lui Italia, mulţi oameni, muncitori de pământ, meşteşugari şi chiar şi unii învăţaţi, împreună cu neamurile lor, cari s'au aşezat, cu căţel, cu purcel, în târgurile şi cetăţile Dacilor, şi s'au amestecat cu dânşii şi s'au încuscrit apoi — vrând-nevrând — aşa că mai trecând o vreme de ani, au început a trăi mai în tihnă, şi din neamuri în neamuri, au prăsit şi fiinţat pe pământurile ace-

Traian
Impăratul Romanilor

stea, pe cari le locuim astăzi, un neam, voinic, mândru, priceput la toate trebile, harnic la muncă — ca şi la bătaie — dar bun şi drept la suflet şi cu frica lui Dumnezeu, — neamul nostru Românesc, aşezat pe mai multe meleaguri, văi, munţi, margini de ape, luând fiecare aşezare şi câte un nume deosebit, cum suntem noi *Moldovenii,* alţii s'au numit *Munteni, Olteni, Transilvăneni, Bănăţeni, Bucovineni, Basarabeni,* — dar cari toţi la un loc suntem buni şi *vrednici Români.*

Atunci pământurile aceste, pe cari ne aflăm noi astăzi, s'au pus sub stăpânirea unor Căpitenii Romane, care'şi aveau scaunul cel mai de samă într'o cetate numită Sarmisegetuza, pe locul unde este astăzi Grădiştea din Ardeal. Ţara întreagă s'a împărţit în câteva provincii, comandate de generali Romani, aşa că părţile transilvănene se numeau Dacia superioară, adecă de sus, iar pe unde-i astăzi Moldova şi Muntenia se numea Dacia inferioară, adică Dacia-de-jos, iar dincolo de Dunăre, pe unde-i azi Bulgaria, pământul era sub stăpânirea Romanilor şi se numea Moesia superioară, Moesia inferioară şi Sciţia minoră (adică Sciţia mică, ţinutul unde-i zice acuma Dobrogea).

Aceasta a fost cam după un veac-două după înălţarea la ceruri a Domnului nostru Iisus-Hristos.

După aceia încă câteva veacuri — cam întunecate şi grele de trai, — a îndurat neamul nostru Românesc, luptând iar de multe ori, cu mari vărsări de sânge, ca să-şi păzească moşiile şi gospodăriile de alte felurite neamuri varvare *(barbare)* şi

răpitoare, ce deseori au mai năvălit tot dinspre miazănoapte a lumei, ca puhoaiele pe pământurile noastre, ca să prade şi să nimicească pe bunii noştri răs-străbunici!

Dar a fost scris în cartea cea mare a bunului Dumnezeu, că neamul nostru să nu piară, şi nici un val, nici o furtună, nici un pârjol sau potop din câte au trecut peste dânsul în veacurile strecurate, să nu-l clintească şi să nu-l prăpădească din ocina şi moşia lui. Ba din potrivă, că locuitorii de pe aici, mână în mână şi suflet în suflet, s'au apucat de au durat sate, târguri, palate, case şi cetăţi nouă, pentru a se apăra pe viitor de alte năvăliri a varvarilor. Ei au căutat să se lumineze şi să li se îmbunătăţească soarta, alegând Voivozi voinici, deştepţi mândri şi înfiinţând crăii *(state de sine stătătoare)* deosebite, prin unele părţi ale largului pământ ce-l stăpâneau, făcând să înflorească din-ce-în-ce mai mult starea urmaşilor celor aduşi în Dacia de Traian Impăratul.

Dădu Dumnezeu că după mai bine de trei veacuri dela Hristos, marele Impărat Constantin al Bizanţului, de pe unde-i acu ţara Turcilor, văzând cât sufere şi sunt mereu ameninţaţi locuitorii Daciei, trimise el multe din oştile lui, cari alungară pe toţi năvălitorii, făcând şi cetăţi multe de apărare împotriva duşmanilor, ce tot curgeau pe aici ca puhoiul, mai ales pe lângă Dunăre. Nenumărate alte neamuri străine, ca Avarii, Goţii, Ostrogoţii, Tătarii, Hunii, Longobarzii şi alte multe, veneau ahotnice *(lacome, dornice)* de pradă, ca un bi-

ciu al lui Dumnezeu, şi ucideau şi pârjoleau tot ce găseau mai bun în calea lor, din munca şi averea celor băştinaşi.

Tot pe atunci au mai venit prin pământurile acestea şi unii apostoli şi ucenici de-ai Domnului şi Mântuitorului nostru Iisus-Hristos, şi după învăţăturile şi pildele lor, începu a se creştina tot norodul, ba până şi mulţi varvari ce rămăsese pe unde şi unde printre noi, începură a se lumina şi ei cu sfântul botez creştinesc.

Trecut-au aşa vr'o alte şapte veacuri, în frământări şi lupte de tot felul, când, asupra pământului nostru mai veni alt soi de varvari, numiţi Bulgari, cari cu număr mare, fiind şi ei vânjoşi şi cruzi, cuprinse o mare parte din ţara Daciei, şi făcură aşa ca Românii să fie siliţi să se întovărăşească cu dânşii şi să facă împreună o mare ţară nouă, până şi peste Dunărea, care se numi *Imperiul Româno-Bulgar,* peste care au domnit mai mulţi Impăraţi, când Români, când Bulgari, precum au fost Boris, Ioaniţiu, Simion, Petru, David, Asan şi alţii.

Aşa au dus-o strămoşii noştri vreme îndelungată, — în care avură de luptat cu alte năvăliri, ca acele ale Pecenegilor, Ungurilor, Slavilor, Tătarilor şi altele.

Dar cei ce s'au încleştat mai tare de pământul românesc în vremea asta, fură mai ales Ungurii, cu care Românii trebuiră, de voie de nevoie, să se înţeleagă, cu toate necazurile ce le făceau necontenit.

S'a întâmplat apoi, că la o vreme au năvălit

în Europa şi păgânii de Turci, cari au sfărmat Impărăţia Româno-Bulgară, şi au cuprins mare parte din pământurile ei de dincolo de Dunăre. Şi aşa, când dintr'o parte, când din alta, neamul nostru a dus-o tot într'o pacoste şi jelanie mare, mai ales că într'o vreme Ungurii ajunse să aibă mai mare putere, să-şi facă Crăiie pe numele lor, cu Rigă, din naţia lor, care să domnească peste o mare parte din pământul acesta strămoşesc. Insă nici ai noştri nu s'au lăsat de tot supuşi, că s'a îndurat Dumnezeu de a luminat pe câţiva Voivozi inimoşi dintr'ai noştri, ca să puie piciorul mai zdravăn pe unele părţi din pământul ista şi să întemeieze ei unele ţărişoare mai restrânse, dar în care să se poată mai bine apăra şi vieţui omeneşte; aşa că prin veacurile al 13-lea şi al 14-lea de după Domnul nostru Iisus-Hristos, să întemeeze Voivodatele *Moldovei, Sepeniţului, Olteniei, Bârladului, Vrancei* şi *Munteniei,* unde Românaşii noştri se cercuiră mai puternic, şi dela o vreme nu mai vrură să cunoască stăpânirea ungurească, şi nici de varvarii dela miazănoapte nu mai avură aşa frică, căci ştiuse a le ţine piept şi a-i înfrunta în orice prilej.

Dar despre ce-a mai fost după aceia dragii mei copii, voi mai povesti eu în altă seară, că acum cam bâjbăie Simion pe la ochi, iar în poiată *(coteţul de păsări)* a început a cânta cucurigu!

II

Intemeerea Voivodatului Moldovei de către Bogdan-Dragoş, cel dintâi Domnitor al acestei ţări şi urmaşii săi: Alexandru cel Bun, Ştefan cel Mare şi Sfânt — şi cântecul lui Ştefan-Vodă.

Afară şuera viscorniţa de clănţăneau şi tremurau până şi câinii din coteţe, hăuleau lupii prin pădure, iar pe care românaş îl prindea nevoia pe drum, îi făcea numai decât lumânărele prin musteţi şi barbă, şi'l împingea crivăţul de spinare spre bordeiul lui, sau al vecinilor, mai ales pe la înserat, aşa că mulţi îşi lăsară treburile din ţarină sau de pe aiurea şi se îngrămădiră mai ales la căsuţa tupilată a lui Moş Andrei, ce era la margine de drum, unde ştiau c'o să audă multe vorbe bune şi frumoase, ba să şi guste din-când-în-când câte o ulcică de vinişor acriu, de care-şi păstra bătrânul câte o polobocică *(butoiaş)*, în afară de cela ce-l vindea în toamnă la câte un negustor din târg.

Şi îngrămădiţi vreo opt sau nouă din rudeniile şi megieşii *(vecinii)* lui Moş Andrei, în jurul lui şi aproape de vatra în care trosnea şi scânteia un maldăr de vreascuri, fiecare aştepta să asculte cu multă smerenie urmarea povestei ce-o începuse săptămâna trecută.

Bogdan-Dragoş
Intemeietorul Principatului Moldovei.

— Şi iacă aşa, după cum vă spusei, — porni a povesti iar moşneguţul, — s'a întemeiat neamul nostru romănesc; dar greutăţi şi pacoste din partea veneticilor şi străinilor apăsau pe toţi şi nu le dădea oamenilor pas să-şi vadă de treabă, de avutul lor, de copilaşii şi femeile lor, că în toate erau dese ori supăraţi şi obijduiţi. Că după vr'o treisprezece veacuri dela Domnul nostru Iisus-Hristos, o parte bună din românaşii, cari trăiau în părţile Maramureşului, povăţuiţi de un tânăr Voevod, *Bogdan,* căruia unii îi mai ziceau şi *Dragoş,* o luară razna peste o parte din munţii Carpaţi, cu călărime şi merinde pe mai multă vreme, — că auzise din oameni călători, că pe unde curg râurile mari, numite Siretul, Prutul, Nistrul, şi altele mai mici, ar fi pământuri bune, negre, roditoare, vânat şi pescărie multă şi locuitori puţini, aşa că le-ar prii, după cum socotiră ei, să se aşeze mai îndemănatic acolo, decât sub vecinica cicăleală şi răşluială *(prădăciune)* a Ungurilor, ce pusese stăpânire peste vechile lor aşezări.

— Dar ia'n mai gustaţi câte-o ţâră din ist ulcior, vorbi şi baba de casă Irina, că v'a da mai multă vlagă şi la povestit şi la ascultat, feţii mei!

Şi după ce turnă şi împărţi fiecăruia câte o bună sorbitură în ulcele curate, şi câte o hreancă *(bucată)* de mălăieş dulce şi rumăn, Moş Andrei îşi şterse bine mustaţa-i argintie, tuşi sănătos, ca să-şi dreagă guşterul, şi le vorbi iar iaca aşa:

— După cum vă spui, mulţime mare de românaşi de-a noştri porni tot înspre răsăritul soare-

Alexandru cel Bun
Domnitorul Moldovei

lui; trecu mai multe ape, dealuri şi munţi, după cârmuirea Voivodului Bogdan, om chipeş, priceput, voinic şi îndrăzneţ, şi ajungând lângă o apă răpede şi limpede, iată că dintr'o dumbravă tânără vede ieşind o dihanie mare, ce sămăna şi a bou şi a bivol, — dar că nu era nici bou nici bivol; că era ca o fiară sălbatică şi fioroasă, cu capul mare, încornorat şi cu pieptul mult mai crescut de cum sunt boii ori bivolii, pe care băştinaşii de pe acolo îl numesc unii *bour,* alţii *zimbru.*

Lui Bogdan-Voivodul îi veni pofta să-şi măsoare puterea cu dihania aceea; şi dând pinteni zdravăn roibului de sub dânsul, se repezi cu suliţa spre el în goană.

Se încinse îndată lupta abraşă *(crâncenă)* între om şi fiară, şi multe împunseturi îi dădu Bogdan boului aceluia, ba mai ajută şi cu buzduganul ce-l avea la îndemână; dar fiara, deşi îngenunchia din-când-în-când, nu se da doborîtă. Atunci, se apropie de el câţiva românaşi ce rămăsese mai în urmă din goană; — dar n'apucă bine să lovească şi ei în fiară, că o căţea mare a Voivodului, pe care o chemau *Molda,* se aruncă dintr'un salt drept în fruntea bourului, şi-şi înfipse aşa de adânc colţii în botul lui, că-l făcu să îngenunche cu totul şi să se prăvale pe malul apei, de unde apoi, zvârcolindu-se, se rostogoli cu totul în râu, — dar trase cu dânsul şi pe căţea. Pe amândoi îi acoperi valul apei, şi-i înecă de istov.

Bogdan descălecă şi-şi puse oamenii să caute şi

vita şi căţeaua lui, pe care o drăgostea mult şi ar fi dat nu ştiu ce ca să n'o prăpădească.

Dar în zadar fu toată căutarea şi străduinţa oamenilor, că nici bourul, nici căţeaua nu s'au mai găsit.

Atunci Voivodul, lăcrămând de supărare, a zis tovarăşilor lui: „In amintirea dragei mele căţele Molda, tot pământul pe care ne aflăm să se numească de azi înainte *Moldova!*". Şi aşa s'o urmat apoi, şi de atuncea ţara aceasta s'a numit pentru vecie Moldova.

S'au făcut pe urmă pe acolo Curţi Domneşti şi s'a întins stăpânirea ţărei din Carpaţi până la Dunăre şi până la Nistru, ba chiar şi până la un capăt din Marea-Neagră şi au prins aşezări bune românaşii noştri, cât a trăit şi stăpânit Bogdan Voevodul. Dar după ce l-a iertat Dumnezeu, în scaunul Moldovei au urmat alţi voevozi, scoborători din seminţia lui Bogdan — şi mai buni şi mai aşa, cum a dat Dumnczeu, până ce a luat stăpânirea un Voivod *Alexandru*, pe care tot poporul, pentru faptele lui bune şi înţelepte, l'au poreclit: *Cel Bun.* Că bine ştia el să judece şi să împartă fiecărui ceea ce cu dreptul i se cuvinea şi multe curţi şi aşezăminte şi alte lucruri bune a făcut el pentru ţara lui scumpă, Moldova, în care domni peste 30 de ani. Ba încă mare cinste avu Alexandru cel Bun dela Impăraţii mari, cari i-au trimis toiag aurit şi alte hrisoave şi daruri mari împărăteşti.

— Frumoasă ţi-i povestea, întrerupse iarăşi băbuţa Irina, dar ştii că mâne îi ziua Sfintei Var-

vare, cum o chema pe mama ta, fârtate Andrei, şi deaceia m'am gândit să coc câteva plăcinte cu poalele'n brâu, să fie pentru noi şi să dau şi la megieşi şi nevoieşi. Ia luaţi şi mneavoastră câte una, de-o gustare, că sunt de ajuns pentru toată lumea.

— Să trăieşti! mătuşă Irină, că la bună vreme ţi-i pomana. D-zeu s'o ierte pe Varvara, că bună femeie era şi ea cât trăia şi la multă calicime *(sărăcime)*, pomeni dădea!

După ce toţi cei de faţă mestecară câte o plăcintă, bine tăvălită prin smântână proaspătă, Moş Andrei îşi spălă iarăşi gâtlejul cu o ulcică de vin acrişor, şi urmă cu povestea lui iaca aşa:

— Nu-i vorbă, multă pacoste, vărsări de sânge şi alte angării au trecut peste capetele bieţilor locuitori ai Moldovei, — căci s'au întâmplat şi Voevozi răi din fire, jacaşi şi buclucaşi, dar s'a milostivit iarăşi D-zeu şi s'a suit în scaun unul, căru-i zicea *Ştefan*, şi pe care, pentru faptele lui bune şi de vitejie, i-au zis moldovenii *Ştefan cel Mare şi cel Sfânt*. Că el a curăţit deseori ţara de năvălirea tătarilor, păgânilor, ungurilor, leşilor, turcilor şi altor varvari, ş'a clădit de isnoavă peste 40 de biserici, în vreme de vr'o 44 de ani, cât a domnit peste Moldova întreagă.

S'a bătut la târgul Baia, ş'a biruit pe unguri, — după care a stricat multe oraşe săcuieşti, ş'a luat pradă de războiu mare, iar Riga ungurilor, Matei Corvinul, ca să scape de mânia lui Ştefan, a dat Moldovei două cetăţi de-ale lui, Ciceiul şi Cetatea de Baltă.

A voit apoi Ştefan să unească ţara Moldovei cu ţara Munteniei, sub un singur stăpân, — că tot români stăteau şi în una şi în alta; şi pentru asta a purces cu oşti în potriva lui Radu cel Frumos, Domnul Munteniei, şi la bătut. Dar nu s'a putut ajunge ţinta, că năvăliră turcii în ajutorul muntenilor. Dar şi pe turcii aceia, cu paşa lor cel mare, Suliman, cu tot, îi potopi în bătaie Ştefan cel Mare la Racova, din judeţul Vasluiului.

La Războieni altă bătălie mare se făcu cu turcii, tătarii şi muntenii, şi fu aşa de cruntă lupta, că mii şi mii de oameni şi dintr'o parte şi din alta, periră şi umplură toată valea, — iar mai târziu rămânând numai oasele albe din cei căzuţi, că hoiturile lor le mâncase corbii şi fiarele din păduri, se dete numele câmpului acela *Valea-Albă.*

Tot atunci se spune că Ştefan, fiind rănit tare de duşmani, ar fi vrut să intre şi să se odihnească puţin în Cetatea-Neamţului, şi ca să se apere de acolo de duşman, — dar nu l'a lăsat mamă-sa, care-i zise, că un viteaz Domn ca dânsul nu trebuie să se ascundă, ca bătrânii, neputincioşii şi muerile, în cetate, — ci să lupte în loc deschis şi să înfrunte hoardele duşmane. Aşa şi făcu Ştefan şi porni din nou la bătaie, şi goni cu mare izbândă pe turci, aruncându-i mai pe toţi în Dunăre.

Alte lupte mai avu Ştefan cel Mare la *Şcheea,* cu ungurii, unde peri chiar calul de sub dânsul, — dar repede luă alt cal şi urmă lupta înainte, învingând pe duşmani, şi în *Codrul Cosminului,* unde se luptă şi dovedi pe Leşi, iar la o altă bă-

tălie ce o avu tot cu leşii, în ţinutul Botoşenilor, ca să-i umilească şi pedepsească mai mult şi să-i înveţe minte, ca să nu mai încerce a călca pământul Moldovei, puse să se înjuge la pluguri toţi leşii prinşi, cu care ară o câmpie întinsă, apoi o sămănă cu ghindă, iar după ce crescură ştejarii mari, numi acel loc „Dumbrava-Roşie", căci roşu se făcuse tot pământul acela de sângele duşmănesc.

Dintre bisericele cele mai însemnate ce zidit-a Ştefan cel Mare şi Sfânt, în tot cuprinsul Moldovei, vrednică de văzut este mai ales acea închinată Sfântului Neculai, pe care o clădi lângă Curtea-Domnească din Iaşi, care mai târziu se făcu Capitala Moldovei, şi care dăinuieşte şi astăzi, frumoasă şi împodobită cum era şi pe vremea lui Ştefan.

Când apoi i se împlini veleatul vieţei, bătrânul mare Domnitor al Moldovei lăsă în locu'i, în scaunul ţărei, pe fiul său Bogdan-Voevod, ce-i mai zicea lumea şi Incrucişatul, că se uita cu un ochiu mai înlături, şi căruia îi spuse că, să nu se încreadă în vecinii cu cari se hărţuise toată viaţa, ci mai bine să facă înţelegere cu Sultanul, Impăratul Turcilor, căruia să-i deie câte un bacşiş în fiecare an, pentru ca la nevoie să deie ajutor Moldovenilor împotriva altor duşmani din marginile ţărei, ce s'ar năpusti asupra lor, că cel puţin Turcii ţin mai mult la cuvântul lor, decât vecinii Ruşi, Unguri, Leşi şi alţii deasemenea.

Ştefan cel Mare şi Sfînt
Domnitorul Moldovei.

Dar ia să vă cânt şi un cântec pe care'l făcu oamenii lui credincioşi şi'l cântă până şi astăzi moldovenii toţi dela olaltă.

Ascultaţi:

Ştefan, Ştefan, Domn cel Mare,
Samăn pe lume nu are
Decât numai mândrul soare!

Ştefan, Ştefan, Domn cel Mare
La Suceava cuibu-şi are
Şi din el adesea sare!

Ştefan, Ştefan, Domn cel Mare
Pune pieptul la hotare;
Ca un zid de apărare.

Ştefan, Ştefan, Domn cel Mare
Bate oardele tătare,
Şi Turcii pe zmei călare!

Ştefan, Ştefan, Domn cel Mare
Bate Leşi fără cruţare,
Şi Unguri fără 'ncetare!

Ştefan, Ştefan, Domn cel Mare
Are o ţară mică tare:
Ţara-i mică, ţara-i tare!
De stă lumea la mirare.

*

Dupăce mântui Moş Andrei cântecul, mai căută în fundul ulcelei, mai suge câteva picături de vinişor ce mai rămăsese acolo, şi apoi zice celor din jurul lui:

— Opaiţele noastre au început a se stinge, că s'a mântuit seul din ele. Să mai lăsăm de aici po-

vestea asta, care-i lungă încă, şi frumoasă, şi să ne căutăm de somn, că mâni avem de pornit la târg de dimineaţă, cu ceva merinde de vânzare şi alte lucruri de cumpărat, şi dac'a da Domnul să ne mai strângem aicea pe cea săptămână, voi mai spune eu multe şi mărunte, despre mai marii noştri şi despre sfintele locuri pe care sălăşluim noi, iştia de-o lege ş'un neam cu Ştefan-Vodă cel Bun, cel Mare şi cel Sfânt.

III

Cum s'a luminat norodul nostru prin carte și legiuiri bune. Domnia lui Ion-Vodă cel Cumplit, a lui Vasile Lupu-Vodă și a multor altor chiar străini de neam

De sfintele sărbători ale Naşterii-Domnului, crivăţul se înăspri amarnic, omătul se aşezase de trei palme, şi cu silă mare abia mai răzbătea lumea prin sat, dela un megieş la altul, — sau, de grea nevoie şi până la crâşma lui Tanase Giubeliu, care vindea de toate ce trebuie în casa omului, pe lângă strânsura lui din vară şi din toamnă.

Moş Andrei de astădată nu mai stătea dinaintea vetrei, ca să scormoniască cu vătrarul în cele vreascuri, ce trosneau într'una, ca sufletele dracilor în cazanul cu smoală, — ci se aşezase cam turceşte, cu picioarele sub dânsul, pe un lăicer *(covor)* gros întins pe cuptor, iar rubedeniile celelalte ale lui şi prietenii sau gospodarii din sat, stăteau zgribuliţi care pe laiţe, care pe pat, tot cu picioarele încolăcite şi învălite, ca să nu le îngheţe de răceala lutului, cu care era podită odaia lor.

— Ci mai zi-i!, mai zi-i, bunicuţule, din povestea ce-ai grăit mai zilele trecute, că tare's fru-

moase cuvintele nitale *(dumitale)* şi ne gâdila parcă la inimă, — începu care dincotro, din tineret mai ales, aşteptând cu jind ca Moş Andrei să tuşească zdravăn, după care să-şi depene pataraniile lui.

— Apoi voiu mai spune eu, că multe mai ştiu din vacul traiului meu, de peste optzeci de ani; dar mai întâiu să-mi gâciţi voi o cimilitură nouă, pe care n'aţi auzit-o încă nici unul...

— Spune, bunicuţule, spune mai degrabă, c'om gâci noi, n'ai grijă!

— Apoi iac'-aşa: Cinel-Cinel! Cine-i dârz şi subţirel, de trece printr'un inel, guţăie ca un purcel, ş'are punga cofăel?... *(doniţă mică).*

Toţi din casă se uitară lung unul la altul — se întrebară din ochi, — dar nici unul din ei nu era lung şi subţire, că mai toţi crescură cam durdulii. Numai mătuşa Irina, după o leacă de chiteală, porni a zice:

— Că 'n satul nostru nu poate fi altul, aşa cum spui niata, decât dascalul ista nou, care a fost trimes de potropop în locul lui biet Miron Postoroancă, care-a dat ortul popei acum vr'o lună. El îi dârz şi subţire ca o cociorbă, ţipă la strana cea mare ca un purcel, când îl taie, şi are un buzunar la jarchina *(un fel de haină)* lui, de poate vârî într'însul trei colaci ş'o strachină de colivă!

Toţi din casă pufniră de râs cu hohote, iar Moş Andrei zise Irinei:

— Tot tu mai deşteaptă decât tineretul ista, care-i gata mai mult la mâncare, decât la altă cătare! Dar dacă aţi gâcit cimilitura mea, să încep

acu a vă mai spune din povestea de unde am lăsat săptămâna trecută.

— Ş'aşa cum vă spuneam, Ştefan-Vodă cel Sfânt, a lăsat ţara Moldovei mare şi întinsă, cu cetăţi întărite pe la marginea dinspre Turci şi Tatari, că mai toate care's pe dincoace de Nistru el le-a făcut din talpă, — şi i-a urmat în scaun mai mulţi alţi fii, nepoţi şi strănepoţi o bucată de vreme, tot oameni de omenie şi cu iubire de ţară, precum au fost *Bogdan* şi *Petru-Rareş, Ştefan-cel-tânăr, Iliaş, Alexandru Lăpuşneanu* şi alţi câţiva, mai prilejându-se însă şi unii mai străini de neam, ca *Despot, Iancu Sasu, Aron* şi alţii, unii mai buni la suflet, alţii mai haini. Intre aceştia fu şi *Ion-Vodă,* om voinic şi priceput, dar crud din fire, pentru care fapt Moldovenii l-au poreclit *Ion-Vodă cel Cumplit.*

Acesta a făcut multe lucruri de samă în ţară, dar din pricina lăcomiei Turcilor, cari cereau tot bacşiş din ce în ce mai mare, a intrat în războiu cu dânşii şi multă vărsare de sânge şi pagubă s'a pricinuit ţării, luptând în osebite locuri, iar la urmă prinzându-l Turcii, l-au ucis mişăleşte, iar Moldova întreagă au prădat-o aşa, c'au ajuns bieţii oameni la sapă de lemn.

Aşa o duseră mai un veac şi jumătate Moldovenii, când mai hărţuindu-se cu vecinii jacăşi, *(răi, lacomi),* când mai căutându-şi de ţarină şi de alte nevoi, până când dădu Dumnezeu cel mare şi bun, de se sui în scaunul din Iaşi, unde era acu Capitala Moldovei, un Voivod nou, ce'i zicea *Va-*

Ion-Vodă cel Cumplit
Domnitorul Moldovei.

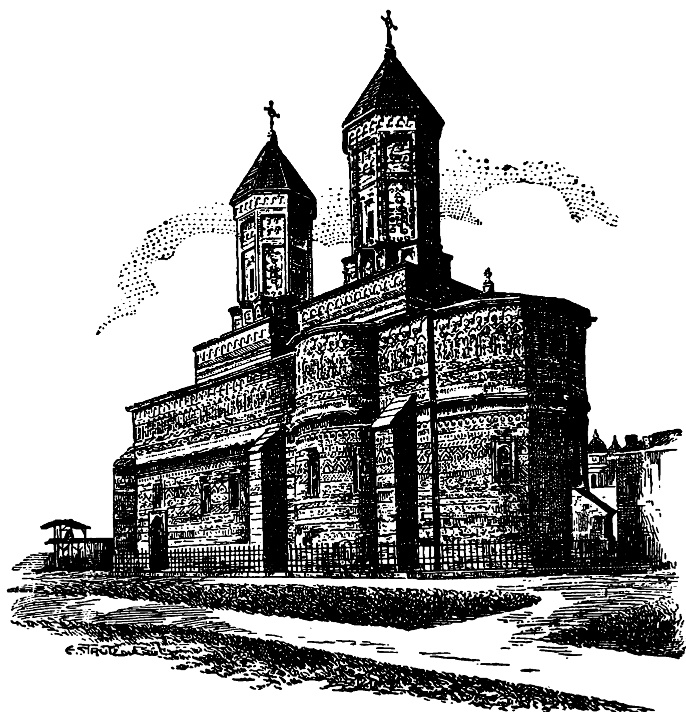
sile Lupu, care, deşi nu tocmai din sânge drept românesc, dar avea mintea luminată şi inima omenească şi bună pentru norodul care-l primise să-i fie Domnitor. Şi'ndată ce se sui în scaun Vasile-Vodă, el se gândi să facă lucruri bune, ca şcoli, biserici, giudecătorii, pentru cei ce se gâlceveau sau făceau fără-de-legi şi lucruri dăunătoare pentru alţii. Ba aduse tot el cel întâiu o tipografie, în care tipări cărţi de cetanie bisericească în limba românească, căci până atunci popii ceteau prin biserici mai mult slavoneşte; ceea ce porunci el ca slavoneşte să nu se mai audă slujind preoţii prin biserici; mai tipări şi legi bune, după pravilele vechi împărăteşti ale Romanilor, iar în şcolile ce le fiinţă, dădu tuturor tinerilor lumina cărţii ş'a orice cunoaştere bună din lume, aşa că de atunci au început toţi oamenii din ţară a se deştepta, învăţând meşteşuguri nouă, înbunătăţând munca pământului şi trăind cu mult mai îndestulaţi şi mai acătărei aşezaţi, decât în vremurile dinainte.

Intre lucrurile de samă făcute de Vasile Lupu-Vodă a fost şi minunata mânăstire şi biserică *Trei-Sfetitele* din Iaşi, care până şi astăzi e o podoabă nu numai a Moldovei, dar şi a întregului pământ românesc şi mulţi străini din ţări depărtate vin s'o vadă şi se miră cum de s'au găsit meşteri aşa de pricepuţi ca s'o zidească şi s'o înflorească aşa de minunat, atât pe dinăuntru cât şi pe dinafară, în asemeni vremuri vechi! Şi ca să plinească mai cuviincios acest sfânt lăcaş, Vasile Vodă cu multă cheltuială a adus din Ţarigrad moaştele

Vasile Lupu-Vodă
Domnitorul Moldovei.

Biserica Trei Erarhi din Iaşi.

Sfântei Prea-Cuvioasei-Paraschive, care's făcătoare de minuni, şi le-au aşezat în raclă *(sicriu)* de argint, în biserica zidită de dânsul. Iar *Doamna lui, Teodosia,* şi cu fiicele sale *Domniţele Ruxandra* şi *Maria,* au lucrat cu mânele lor multe frumoase podoabe, horbote, icoane şi închipuiri, bătute cu aur şi pietre scumpe, şi au îmbrăcat cu ele atât moaştele, cât şi biserica întreagă.

Mai pe urmă s'au făcut întruniri mari de Episcopi, Mitropoliţi şi Patriarhi în Iaşi, regulând multe pricini de ale Bisericii şi ale legii creştineşti. Iar pe fetele lui, Vasile-Vodă le-a măritat, cu mare alaiu, zaiafet şi giocuri nemai pomenite în ţară, pe una, Maria, cu un *Prinţ leah Radzivil,* iar pe Ruxanda cu un *Hatman căzăcesc Timuş.* Ş'atâta s'a chefuit, s'a jucat, s'a mâncat şi s'a băut la nunţile acelea, cât s'a dus buhul *(s'a dus vestea)* în lumea întreagă, peste nouă ţări şi nouă mări, de-au trimes Craii şi Impăraţii care întregi de daruri pentru miri şi mirese, cum nu s'a mai văzut la altă nuntă Domnească, de când îi lumea şi pământul!

Şi am fost şi eu pe-acolo, şi după ce mi-am umplut bine burta cu de toate cele minunate, am luat o plăcintă cogemite, cum era ea de fierbinte, ş'am trântit'o în capul lui Borchină lăutarul, de-a ţipat ca şerpele în gura ariciului! Şi de atuncea a rămas scripcarul nostru pleş ca genunchiul tatei!

Toată lumea care ascultase cu smerenie până acum, pufni deodată de râs, de patarania cu plăcinta, şi începu a bate din palme de bucurie. Numai mătuşa Irina nu zicea nimica, că ea obosită

de munca de peste zi, trăgea la aghioase *(dormea sforăind)*, ghemuită în fundul patului.

— De-acu, feţii mei, încheie vorba Moş-Andrei, mai după Sf. Vasile vă voiu mai spune eu şi altele, despre ce s'a mai întâmplat pe pământurile noastre strămoşeşti, că s'a cam răcit cuptorul, m'a luat un frig în spate şi lelea Irina de astă dată a fost mai zgârcită de ulcele şi de plăcinţele!...

— Să ne vedem cu bine, moşule!...

— Să ne vedem sănătoşi, bunicuţule! — glăsuiră musafirii şi nepoţii, cari trebuiau să se ducă pe la vetrele lor şi să croiască pârtie din nou prin troianul care se aşeza afară, parcă'l turna Dumnezeu în cale cu vadra, nu cu fulgii, cum îi dat să ningă de obiceiu.

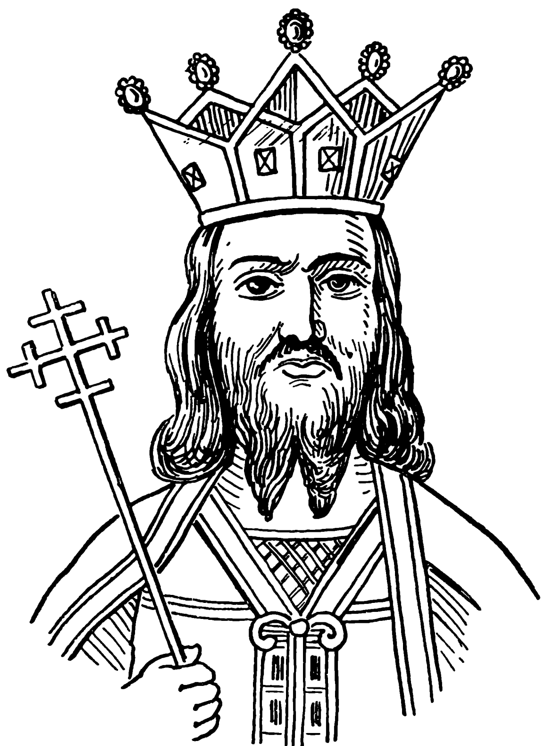
IV

Cum s'au fiinţat Voivodatul Olteniei şi al Munteniei. Vremile lui Vlad Ţepeş-Vodă, a lui Mihai Viteazul, a lui Constantin Brâncoveanul, a lui Matei Basarab şi a altor Domnitori de seamă.

Intr'o altă Sâmbătă sara, în căsuţa lui Moş Andrei era iar mare cislă de oameni buni, cu credinţă în Dumnezeu şi dragoste de ţară şi de neam, îngrămădiţi unul lângă altul, şi cu toţi dornici de a mai auzi cuvintele şi istorioarele moşneagului din Hlincea...

— Mai spune, — ci mai spune ceva dintr'ale dumitale, Moş Andrei, că de multă vreme nu ţ'am mai auzit glăsuşorul! — începu iar câţiva flăcăiendri din cei ce ascultară dela început poveştile bunicuţului.

— Hei feţi-logofeţi! nu în fiecare zi-i clacă, cislă ori sărbătoare, ca să ne ţinem numai de taclale! Ş'apoi vedeţi, la vârsta mea, cu anişorii ce mi-i-au îndurat Bunicuţul cel de sus, şi cu beteşugurile ce le-am câştigat după atâţia şi atâţia ani de muncă şi trudă grea, nu prea pociu să stau mai a catărei pe ist cuptor şi să vă îndrug mereu vrute şi nevrute.

Radu-Negru
Întemeietorul Principatului Munteniei.

— Da macar cât-de-cât, ca să ne mai treacă de urît, mai zi-i ceva despre neamul nostru, cât ştii şi cât ai auzit, ori ce vei fi cetit în tinereţea nitale...

— Doar pentru hatârul tău, hoţoaico de Ilenuţă, şi ca să fac să-ţi mai strălucească steluţele de sub sprincene şi bujorii de pe lângă născior, — hai să mai zic ceva, de unde am lăsat, mai sâmbetele trecute, din pataraniile neamului nostru românesc...

— Aşa, aşa, moşulică! rostiră oaspeţii, şi de-ai casei, ce erau adunaţi în jurul lui Moş Andrei, se încălzeau prin apropierea vetrei şi cinsteau câte-o ulcică de zamă de viţă, din când în când...

— Şi iacă aşa, cum v'am spus, nu mi-aş uita cuvântul, neamul nostru, împrăştiat de ursită între munţi, văi şi ape, prigonit de alte neamuri, sprijinit de paloşul Celui-de-sus, — pe lângă aşezarea din părţile Moldovei, de care v'am povestit mai dăunăzi, s'au oploşit (*adăpostit*) în bună parte şi mai la vale, între munţii Carpaţi şi apa Dunării, în părţile ce s'au numit odinioară *Oltenia* şi *Muntenia*.

Mare parte din românaşii noştri, asupriţi de ungurime şi alţi căpcăuni din Ardeal, trecu peste munţi, în vale, cam pe la sfârşitul veacului al treisprezecelea dela Iisus-Hristos, şi cu sfatul şi porunca unui mândru Voevod al nostru, ce-i zicea *Radu-Negru*, care scoborîtor de prin Făgăraş şi alte părţi din Ardeal, se aşeză în locurile de câmpie dintre Olt, Dunăre şi munţi, făcând scaun de Domnie la Târgul-Câmpulungului unde şi zidi multe biserici minunate, care fac de se minunează lumea

întreagă şi astăzi când le vede, — mai ales pe aceea dela Curtea-de-Argeş. De aici se împărţiră apoi românaşii noştri în dreapta şi în stânga, înfiinţară dregătorii, episcopii chiar, şi întemeiară ca o ţară nouă, ce în veleat de vr'o jumătate de veac cuprinse pământ dela Severin până înspre Moldova, şi închipui astfel o altă ţară românească, care a trăit apoi cu vrednicie până în zilele noastre, îmbunând soarta tuturora şi luminând cu învăţături bune şi cu credinţă în Dumnezeu pe locuitorii şi urmaşii lor.

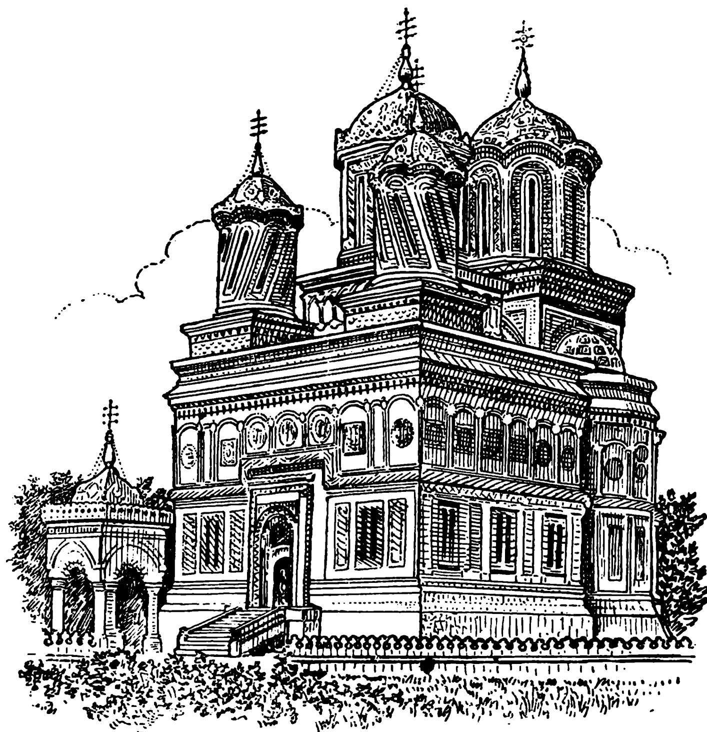
Nu-i vorbă, s'au schimbat mulţi Voivozi, în răstimpuri, şi au suferit fraţii noştri adesea pradă şi lovituri, când dela Unguri, când dela alţi duşmani, dar cele mai deseori, Domni ca *Basarabii, Mircea cel Mare, Vlad* poreclit *Ţepeş* şi alţii, au ştiut să doboare şi pe Unguri, şi pe Turci, ce veneau cu oşti de sute de mii, spre a prăda şi înjuga pe bieţii Români. Iar când chiar o parte din boerimea românească, în loc să aibă milă de neamul din care se trăgea, nedreptăţia sau lua munca şi averea ţăranului, ori râvnea la schimbări de Domnie şi alte drăcii, *Vlad Ţepeş-Vodă,* viteaz cu duşmanii, ştiu să pedepsească şi pe supuşii săi chiar, când ei îşi eşau din minţi, trăgându-i de vii în ţapă, şi pârjolindu-i pe dedesupt, cum pârjoleşte mătuşa Irina câte-un miel gras în frigare, când îl capătă pe la lăsatul secului din postul cel mare.

După multe frământări de suflete şi scurmături de pământ, amestecat adesea-ori cu sângele strămoşilor noştri, vreme de vre-o trei lungi veacuri negre şi amare, dădu Dumnezeu de se urcă în

Neagoe Basarab
Domn al Munteniei.

Biserica Monumentală din Curtea-de-Argeș.

Mircea cel Mare
Domnitorul Munteniei

Vlad Ţepeş
Domnul Munteniei.

scaunul Domnesc al Munteniei, un mare Voievod, ce-i zise *Mihai,* care, după ce luptă ca un urieş cu toţi Craii şi Impăraţii din jurul ţării sale, şi-i respinse pe toţi cu mare stricăciune, reuşi să întrunească ca într'un singur mănunchiu, pe lângă ţara lui, *Muntenia şi Moldova şi Ardealul,* făcându-se stăpân singur peste toţi scoborîtorii străbunilor noştri Romani, — aşa cum ar fi trebuit să fie şi să rămâie din capul locului, pământul sfânt al tuturor Românilor. Deaceia toată lumea i-a zis şi i-a rămas porecla pentru vecie, de *Mihai Viteazul!*

Dar nu putu să ţie multă vreme astă unire sfântă a Românilor, căci ticăloşii duşmani ai noştri, prin înşelăciune, l'au ucis cu cruzime, şi îndată după moartea lui, ţărişoarele noastre iar au trebuit să se despărţească.

Un alt mare Voivod, deştept şi vrednic, a fost *Matei Basarab,* care îndată ce s'a ridicat în scaunul Munteniei, a căutat să curăţe din ţară mulţi duşmani străini, ce veniseră în vremea altor Domni mai mărunţi, dinaintea lui, bulgari, turci şi alte lighioane sau haimanale. A înfiinţat el şcoli, biserici, tipografii pentru tipăritul cărţilor de legi şi de rugăciune în limba românească; a mai micşorat din birurile grele ce le pusese alţii înainte de dânsul, rămânându-i numele lui slăvit de toată lumea.

Mai domniră iar alţi câţiva Voivozi în Muntenia, având toţi neajunsnri şi globiri din partea Turcilor, ori a altor duşmani; dar la sfârşitul veacului al şeptesprezecelea se sui în scaun *Constan-*

Mihai-Viteazul
Domn al Munteniei, Moldovei şi Ardealului.

tin Brâncoveanu, om drept, evlavios şi cu mare durere de inimă pentru neamul românesc. Dar îndată ce puse piciorul în Domnie, Nemţii, Ungurii şi Turcii, răpitori şi pizmătareţi, îi dădură mult de furcă şi ţara întreagă trebui să lupte din greu împreună cu dânsul, ca să nu fie răşluită sau robită.

Brâncoveanu în vreo 25 de ani, cât a domnit în Muntenia a făcut multe lucruri bune; dar ş'a făcut şi duşmani printre boeri, şi mai ales printre cei ce se aţineau să iee ei scaunul Domniei. Aceştia l-au pârît la Turci, că-i duşmăneşte rău, deşi ţara era închinată şi le dădea fel de fel de bacşişuri de multă vreme lor, şi Turcii trimese oameni de-ai lor, prinse pe Brâncoveanu şi pe patru fii ai săi, cu Doamna, ginerile său şi alţi curteni, şi-i duse la Stambul, unde, după ce-i ţinu mai multă vreme în închisoare, îi scoase într'o zi în mijlocul oraşului şi îi ceru Voevodului să-şi lepede legea creştinească, cu toate neamurile lui, şi să iee legea cea turcească. Dar fiindcă Brâncoveanu nu voi nici în ruptul capului să facă o poznă ca asta, Sultanul turcesc porunci să le taie la toţi capetele, fără cruţare.

Mare jălanie a făcut în toată lumea vestea acestor morţi groaznice şi nelegiuite şi toate sufletele româneşti din tot pământul nostru strămoşesc, au plâns îndelungat, şi plânge încă şi astăzi, când îşi aminteşte de-o aşa groaznică poveste...

— Hi, hi, hi... începu a scânci *(suspina)* leliţica Ilenuţa. Lasă'ncolo moş Andrei poveştile ieste de jăle, că'mi vine par'că un nod în gât de supărare...

— Ce spui tu Lenţicule! Văd bine că genele tale

Constantin Brâncoveanu
Domnitorul Munteniei

fac a ploaie şi buzişoarele tale se lasă 'n gios, ca dogorîte de soare...

— Da altă ceva mai vesel nu poţi să ne spui măi omule, — că de chin şi supărare o viaţă întreagă am avut parte, — adăugă şi mătuşa Irina, din cotlonul în care sta ea încotroşmată, de părea o păpuşă cogeamite de peteci.

— Las' că voi spune altă-dată ceva mai de haz, — că în povestea neamului nostru de aceste nu prea au loc. Ci mai bine mai umblă cu cel cosor prin păstrama cea bună de capră ce-o ai aninată în tindă, şi aruncă-ne aici câte-o hreancă, şi vr'un ulcior burdujel, cu vinişor de cel profir.

Până să se urnească din loc baba Irina şi să aducă cele cerute, moş Andrei întinse un capăt din mâneca cămeşoiului său spre faţa Ilincăi şi îl trecu peste ochi, nas şi obrăjei, zicându-i cu blândeţe:

— Las' fata moşului, că numai ce-or trece Sfintele-Paşti, şi par'că te văd cum ai să sai în mijlocul horei, cu cozi lungi de peteală pe umeri, şi cu Nistoraş al tău de subsuoară... Şi Doamne, după ce vi-ţi sătura de *Isaiia dănţuieşte* şi de plăcinte cu caş dulce, ce-ai să te mai veseleşti, ce-ai să mai râzi, şi ce-ai să mai ciripeşti, — mai ales când s'a împrăştia nunta întreagă şi-i rămânea singură cu omul tău, să pui temelie gospodăriei tale...

Toţi din casă se puse pe-un râs şi-o veselie fără margeni; mătuşa Irina aduse păstrama şi ulciorul din tindă, iar moş Andrei începu a împărţi la fiecare câteo hreancă. Numai Ilinca nu vru să iee nimica. Nistoraş însă luă bucăţica ce i se cuvi-

Matei Basarab
Domnitorul Munteniei

nea ei, şi-i dete drumul încet pe după ceafă sub gulerul cămăşuicei logodnicei lui...

— De-acu copii, încheie moş Andrei, pe cea Sâmbătă ce vine, voi mai spune eu şi alte pataranii ale neamului nostru, — că multe şi mărunte a mai avut el să tragă, până a dat Sfântul Dumnezeu să ajungă la ceea ce am ajuns noi astăzi!

V

Veacuri negre şi zile de răstrişte ale neamului Românesc. Năvăliri de duşmani din jurul ţărilor. Răpirea Bucovinei şi a Basarabiei.

Bătea soarele de Prier peste crengile desmorţite şi înmugurite; ieşeau aburi din ţarina ce fusese până mai eri pecetluită de ghiaţă şi nămeţi de omăt, iar pe sus, printre vânturi, începea a se auzi cârâit de cocoare, cari în pâlcuri lungi şi dese, se întorceau din alte ţări îndepărtate, spre unde plecase ast'-toamnă la varatec, pentru a'şi agonisi hrana şi a'şi prăsi odraslele în pământurile noastre negre, dar mănoase, atât pentru fiinţele omeneşti, cât şi pentru cele ale altor multe vieţuitoare, — când Moş Andrei, sătul de cuibarul său de pe cuptor, ieşi din casă cu cojocelul pe umeri, într'o bună dimineaţă, urmat de mătuşa Irina şi vreo trei nepoţei de-ai lor.

— Ci hai băieţi, cu toţii, cu cosoare, seceri, foarfeci, ferestrău, sape, greble şi ce mai aveţi voi pe aici, să curăţim de pe copaci omida, bat-o Dumnezeu s'a bată; să retezăm cele vreascuri, să greblăm gunoiul şi putregaiele, ca să putem avea, de va da Pronia s'ajungem, la toamnă, poamele cele dulci

din livada noastră, buruienile şi florile de leac pentru beteşugurile noastre şi ierbuşoara grasă pentru vitele din jurul bordeelor noastre.

— Să mergem, bunicuţule, începu Mironel, cel mai hâtru dintre nepoţi, să facem treabă bună toată ziulica, că desară ne-a făgăduit ţaţa Ilinca, c'are să ne aducă dela dânsa nişte alivenci calde şi dulci, cum de mult n'am mai gustat.

— C'a spus aşa, bine-a făcut, numai, dă! că vinişorul din butia noastră s'o cam mântuit de mult, şi alivenci fără băuturică dracu o mai văzut?!

— Da să n'ai grijă, c'are să vie deseară şi sfinţia sa părintele Pintilie, că o auzit el că niata grăieşti multe poveşti cu tâlc, şi tare ar vrea şi el să le asculte.

— Ia'n taci Irino!

— Chiar aşa, moşulică; ş'apoi a mai zis că a aduce el un ulcior, cât i-a încăpea sub antereu, plin cu nişte busuioc, de cel ce pişcă la limbă; că are mult de-aista.

Când auzi Moş Andrei de-aşa iscoadă ce se măsluise pe seama lui, porni la lucru spornic prin livadă şi pajişte şi ajutat de tinerii şi baba lui, nici n'apucă bine soarele să-şi vâre nasul după dealuri, că treaba întreagă se şi mântui: căpiţele de vreascuri şi de putregaie erau adunate în rând, iarba toată greblată, crenguţile tăiate puse deasupra şi la fiecare se aţâţa câţiva cărbuni dedesubt, ca să se aprindă şi să ardă de istov toate necurăţeniile, spinărişul şi cuiburile de omizi, cari ar fi putut strica

Mihai-Viteazul
Domn al Munteniei, Moldovei și Ardealului.

tin Brâncoveanu, om drept, evlavios şi cu mare durere de inimă pentru neamul românesc. Dar îndată ce puse piciorul în Domnie, Nemţii, Ungurii şi Turcii, răpitori şi pizmătareţi, îi dădură mult de furcă şi ţara întreagă trebui să lupte din greu împrcună cu dânsul, ca să nu fie răşluită sau robită.

Brâncoveanu în vreo 25 de ani, cât a domnit în Muntenia a făcut multe lucruri bune; dar ş'a făcut şi duşmani printre boeri, şi mai ales printre cei ce se aţineau să iee ei scaunul Domniei. Aceştia l-au pârît la Turci, că-i duşmăneşte rău, deşi ţara era închinată şi le dădea fel de fel de bacşişuri de multă vreme lor, şi Turcii trimese oameni de-ai lor, prinse pe Brâncoveanu şi pe patru fii ai săi, cu Doamna, ginerile său şi alţi curteni, şi-i duse la Stambul, unde, după ce-i ţinu mai multă vreme în închisoare, îi scoase într'o zi în mijlocul oraşului şi îi ceru Voevodului să-şi lepede legea creştinească, cu toate neamurile lui, şi să iee legea cea turcească. Dar fiindcă Brâncoveanu nu voi nici în ruptul capului să facă o poznă ca asta, Sultanul turcesc porunci să le taie la toţi capetele, fără cruţare.

Mare jălanie a făcut în toată lumea vestea acestor morţi groaznice şi nelegiuite şi toate sufletele româneşti din tot pământul nostru strămoşesc, au plâns îndelungat, şi plânge încă şi astăzi, când îşi aminteşte de-o aşa groaznică poveste...

— Hi, hi, hi... începu a scânci *(suspina)* leliţica Ilenuţa. Lasă'ncolo moş Andrei poveştile ieste de jăle, că'mi vine par'că un nod în gât de supărare...

— Ce spui tu Lenţicule! Văd bine că genele tale

Constantin Brâncoveanu
Domnitorul Munteniei

fac a ploaie şi buzişoarele tale se lasă 'n gios, ca dogorîte de soare...

— Da altă ceva mai vesel nu poţi să ne spui măi omule, — că de chin şi supărare o viaţă întreagă am avut parte, — adăugă şi mătuşa Irina, din cotlonul în care sta ea încotroşmată, de părea o păpuşă cogeamite de peteci.

— Las' că voi spune altă-dată ceva mai de haz, — că în povestea neamului nostru de aceste nu prea au loc. Ci mai bine mai umblă cu cel cosor prin păstrama cea bună de capră ce-o ai aninată în tindă, şi aruncă-ne aici câte-o hreancă, şi vr'un ulcior burdujel, cu vinişor de cel profir.

Până să se urnească din loc baba Irina şi să aducă cele cerute, moş Andrei întinse un capăt din mâneca cămeşoiului său spre faţa Ilincăi şi îl trecu peste ochi, nas şi obrăjei, zicându-i cu blândeţe:

— Las' fata moşului, că numai ce-or trece Sfintele-Paşti, şi par'că te văd cum ai să sai în mijlocul horei, cu cozi lungi de peteală pe umeri, şi cu Nistoraş al tău de subsuoară... Şi Doamne, după ce vi-ţi sătura de *Isaiia dănţuieşte* şi de plăcinte cu caş dulce, ce-ai să te mai veseleşti, ce-ai să mai râzi, şi ce-ai să mai ciripeşti, — mai ales când s'a împrăştia nunta întreagă şi-i rămânea singură cu omul tău, să pui temelie gospodăriei tale...

Toţi din casă se puse pe-un râs şi-o veselie fără margeni; mătuşa Irina aduse păstrama şi ulciorul din tindă, iar moş Andrei începu a împărţi la fiecare câteo hreancă. Numai Ilinca nu vru să iee nimica. Nistoraş însă luă bucăţica ce i se cuvi-

Matei Basarab
Domnitorul Munteniei

nea ei, şi-i dete drumul încet pe după ceafă sub gulerul cămăşuicei logodnicei lui...

— De-acu copii, încheie moş Andrei, pe cea Sâmbătă ce vine, voi mai spune eu şi alte pataranii ale neamului nostru, — că multe şi mărunte a mai avut el să tragă, până a dat Sfântul Dumnezeu să ajungă la ceea ce am ajuns noi astăzi!

V

Veacuri negre şi zile de răstrişte ale neamului Românesc. Năvăliri de duşmani din jurul ţărilor. Răpirea Bucovinei şi a Basarabiei.

Bătea soarele de Prier peste crengile desmorţite şi înmugurite; ieşeau aburi din ţarina ce fusese până mai eri pecetluită de ghiaţă şi nămeţi de omăt, iar pe sus, printre vânturi, începea a se auzi cârâit de cocoare, cari în pâlcuri lungi şi dese, se întorceau din alte ţări îndepărtate, spre unde plecase ast'-toamnă la varatec, pentru a a'şi agonisi hrana şi a'şi prăsi odraslele în pământurile noastre negre, dar mănoase, atât pentru fiinţele omeneşti, cât şi pentru cele ale altor multe vieţuitoare, — când Moş Andrei, sătul de cuibarul său de pe cuptor, ieşi din casă cu cojocelul pe umeri, într'o bună dimineaţă, urmat de mătuşa Irina şi vreo trei nepoţei de-ai lor.

— Ci hai băieţi, cu toţii, cu cosoare, seceri, foarfeci, ferestrău, sape, greble şi ce mai aveţi voi pe aici, să curăţim de pe copaci omida, bat-o Dumnezeu s'a bată; să retezăm cele vreascuri, să greblăm gunoiul şi putregaiele, ca să putem avea, de va da Pronia s'ajungem, la toamnă, poamele cele dulci

din livada noastră, buruienile şi florile de leac pentru beteşugurile noastre şi ierbuşoara grasă pentru vitele din jurul bordeelor noastre.

— Să mergem, bunicuţule, începu Mironel, cel mai hâtru dintre nepoţi, să facem treabă bună toată ziulica, că desară ne-a făgăduit ţaţa Ilinca, c'are să ne aducă dela dânsa nişte alivenci calde şi dulci, cum de mult n'am mai gustat.

— C'a spus aşa, bine-a făcut, numai, dă! că vinişorul din butia noastră s'o cam mântuit de mult, şi alivenci fără băuturică dracu o mai văzut?!

— Da să n'ai grijă, c'are să vie deseară şi sfinţia sa părintele Pintilie, că o auzit el că niata grăieşti multe poveşti cu tâlc, şi tare ar vrea şi el să le asculte.

— Ia'n taci Irino!

— Chiar aşa, moşulică; ş'apoi a mai zis că a aduce el un ulcior, cât i-a încăpea sub antereu, plin cu nişte busuioc, de cel ce pişcă la limbă; că are mult de-aista.

Când auzi Moş Andrei de-aşa iscoadă ce se măsluise pe seama lui, porni la lucru spornic prin livadă şi pajişte şi ajutat de tinerii şi baba lui, nici n'apucă bine soarele să-şi vâre nasul după dealuri, că treaba întreagă se şi mântui: căpiţele de vreascuri şi de putregaie erau adunate în rând, iarba toată greblată, crenguţile tăiate puse deasupra şi la fiecare se aţâţa câţiva cărbuni dedesubt, ca să se aprindă şi să ardă de istov toate necurăţeniile, spinărişul şi cuiburile de omizi, cari ar fi putut strica

toată roada, cât ar fi fost dat s'o deie Dumnezeu în vara aceea.

Iar când opaițele începură a se aprinde prin bordeele satului, numai că iaca iese din casa lui, părintele popa Pintilie, ținându-și mânile vârâte prin buzunarele antereului, care se umflase de o parte și de alta, parcă avea acolo ascunse două scroafe a făta.

Moș Andrei, după ce-și sorbi borșișorul de urzici trufanda, cu o ciosvârtă de miel și cu o bună hreancă de mămăliguță rece, se sui iar pe pătișorul lui drag, și n'apucă bine să-și așeze giugleele sub el, turcește, că părintele Pintilie și intră cu un:

— Bună-sara, feții mei! și să vă fie de bine masa!

— Amin! răspunse într'un glas și Andrei și Irina, trăgând cu coada ochiului fiecare la scroafele părintelui, de sub antereu.

— Iaca copii! V'am adus și ceva sorbitură; să avem de cinstit începutul lui Prier, că se arată cu veselie și belșug, de-om apăsa vârtos și'n plug!

— Sărutăm dreapta, sfinţitule!

— Da c'o tocmeală, Moș Andrei...

— Care părinte?

— Să spui, ca să mai aud și eu din poveștile ce-am oblicit că le grăești cimotiilor tale, din ale neamului nostru cel românesc; că eu, deși's popă de vreo cincizeci și mai bine de ani, n'am avut prilejul să le aud tocmai acătărei pe toate, că dă, pe vremea noastră popii se făceau numai cu ceaslovul

Gheorghe Ştefan
Domn al Moldovei.

şi pisaltichia de pela dicasterii, da acu-i cu totul altfel pela seminarii.

— Ţ'oi spune părinte, spune, că eu deşi n'am fost decât dascăl, dar am şi cetit câte ceva din alte bucoavne ş'apoi am şi mai auzit dela fecioru-meu, Dumnezeu să-l ţie bine unde-i el acu căpitan, aşa că mi-a rămas multe în cap din poveştile şi faptele cele de samă.

Ilinca, drăguţa ei, veni grăbită cu alivencile calde şi grase, scroafele popii începură să guţăie şi să gâlgâe prin cupe şi ulcele; toţi prin casă se unse, pe cât putură, clefăind la aluat umplut cu caş dulce şi ştergând apoi gâtul şi buzele cu busuioc de-a părintelui Pintilie, după care nu întârzie şi Moş Andrei să-şi înceapă povestea lui, iaca aşa:

— Şi după cum v'am spus, nu mi-aş uita cuvântul, după fapte şi isprăvi de samă ale vechilor noştri Voevozi din Moldova şi Muntenia, veni o vreme grea, vreme de jăle, care ca o năpârcă veninoasă căzu peste capul bieţilor Români.

După domniile înţelepte ale lui Vasile Lupu-Vodă şi Matei Basarab-Vodă, mai se suiră pe urma lor şi alţi domnitori de ispravă, ca Gheorghe Ştefan-Vodă, Dabija-Vodă, Petriceicu-Vodă, Cantemir-Vodă, Mihnea-Vodă, Basarab-Vodă şi alţii, cari toţi n'au putut însă domni deajuns şi face lucruri prea de samă, căci pacostea de neam turcesc, şi cu Sultanul lor, cărora ţările noastre le făgăduise bacşişiuri de zeci de mii de galbeni, numai ca să-i lese în pace, nu se mai puteau sătura şi mulţămi cu tot ce li se trimetea, şi căutau din ce în ce să ne tot calce

Dimitrie Cantemir
Domn al Moldovei.

ţara şi să sugă toată munca şi averea bieţilor noştri strămoşi.

Şi aşa *Sultanul cel Roş,* adecă Impăratul turcilor, se apucă să ne trimeată în ieste ţărişoare alţi Domnitori, din slugile lui, de neamuri străine, însă, mai ales greci dintr'o mahala a Stambulului, ce se numea Fanar, cari toţi aceştia se linguşeau şi dădeau bani cu ghiotura Turcilor, de-i măsluiau în Domnia Moldovei şi Munteniei; şi îndată ce ei veneau cu ajutor de oaste turcească, de se aşezau în scaunele Domneşti, din Bucureşti sau Iaşi, numai decât începeau a desbrăca poporul de tot ce avea mai bun şi mai sfânt la dânsul, punând biruri mari, câte douăzecişipatru chiar pe an, răpind moşii de ale ţărei, şi dându-le la cimotiile *(rudele)* lor, prăpădind până şi sfintele mânăstiri şi biserici de odoarele lor sfinte, iar pe moşneni, răzeşi, mazili şi bieţi plugari, sărăcindu-i prin luare de producte şi orice mai găseau de preţ la sufletul lor.

Multe şi grele năpăstii avu să sufere aceste două ţărişoare româneşti, vreme de aproape două veacuri; şi pe lângă pacostea domnilor străini, mai dădu peste ţări şi bătăi de ale lui Dumnezeu, ca secete, lăcuste, ciumă şi holeră, prădăciuni ruseşti, tătăreşti, ungureşti şi turceşti, aşa că mare chin şi jaf se scurse pe capetele strămoşilor noştri, vreme îndelungată, cari se împuţinau şi caliciră de le plângeai tuturor de milă.

Dintre numele acelor domnitori, ce le-a zis lumea *Fanarioţi,* au fost unii ce se chemau *Ghica, Duca, Mavrocordat, Moruz, Caragea,* alţii *Ipsi-*

Grigore Ghica
Domn al Moldovei.

lante, Mavroieni, Şuţu, Angerliu şi alţii, cari i-am mai uitat, dintre cari numai rari care erau oameni mai de omenie, cei mai mulţi însă luau câte zece piei de pe o oaie şi toată adunătura românului, de ajungeau bieţii locuitori până la sapă de lemn.

Pela anul 1775, Turcii, găsiră cu cale să vândă şi o bucată mare din ţara Moldovei, *Bucovina,* nemţilor, iar pe Domnitorul ţărei, *Grigore Ghica-Vodă,* care a vrut să se împotrivească la aceastä mişelească faptă, au trimes turcii oameni de-ai lor la Iaşi, şi l-au ucis fără milă, de-a plâns toată ţara pe urma unei aşa pacoste nemai pomenită.

După alţi vre-o 37 de ani, tot Turcii ne-au vândut Ruşilor o altă parte de pământ, pe jumătate din ţara Moldovei, care se chema *Basarabia,* pământ roditor şi mândru, aşa că din ţara mare, bogată şi mănoasă a Moldovei, n'a mai rămas decât o parte mică, cu locuitori săräciţi, umiliţi şi îngroziţi de urgia şi ticăloşia străină şi păgână.

Nu mult după aceia, pe la anul 1821, o nouă pedeapsă a lui Dumnezeu se lăsă asupra capetelor Moldovenilor; că se iscă un bont năstruşnic, o răsvrătire a unor venetici şi haimanale greceşti, de care era împănată Moldova, chip ca să lovească în Turci şi să-i alunge din ţările lor. Că pe atunci Grecii ajunsese la mai multe diregătorii şi averi în amândouă ţările româneşti, şi jăfuiau ca'n codru, şi-şi băteau joc de toată suflarea românească, atât în Moldova cât şi în Muntenia.

Tudor Vladimirescu

Făcu mare stricăciune în ţările noastre răsvrătirea acea grecească, ce-i zicea *Eteria;* iar ca să-i alunge din ţară, intrase în Moldova şi Muntenia, Turcii, cu oaste multă, care de asemenea multă prădăciune şi batjocură au făcut în amândouă ţărişoarele noastre.

Atunci a dat Dumnezeu şi s'a ridicat din părţile Olteniei, un român neaoş şi voinic, ce-i zise *Tudor Vladimirescu,* cu mare dragoste de neam, care mult a ajutat la izgonirea veneticilor prădalnici ai ţărilor noastre, băgând groaza în greci, şi toţi jefuitorii norodului.

Dar, câte au mai îndurat Românaşii noştri până ce-a dat Dumnezeu ca odată să-şi vadă cerul mai limpede şi ogorul curăţit de spini şi mărăcini, voi mai spune-o eu şi altă dată, că acum mi-s'a ştirbit ist gâtlej, cu tot caşul cel dulce şi smântâna din alivencile Ilenuţei, şi cu tot busuiocul din scrofiţele părintele Pintelie.

VI

Când a început a răsări iar soarele cald, luminos şi dătător de viaţă, pentru neamul Românesc.

Unirea Ţărilor Moldovei şi Munteniei într'un singur trup şi suflet. — Cântecul şi hora Unirei, cântat şi jucată de toată suflarea românească. — Domnia lui Cuza-Vodă.

Dascălul cel înalt şi subţirel, de-l scăpai şi prin inel, bătea cât ce putea cu ciocanele 'n toacă, să vestească norodului din sat că a doua zi era să fie slujbă mare în biserica satului, căci urma să se serbeze Dumineca Floriilor, premergătoare înaintea Sfintelor-Paşti, dătătoare de bucurie şi nădejde în tot sufletul creştinesc, dar şi de pătimire pentru amintirea suferinţelor, al Aceluia ce s'a jertfit pentru omenire, ca s'o aducă pe calea cea bună a dreptăţilor.

Lăsau flăcăii coarnele plugului, descoperindu-şi capul şi făcându-şi semnul sfintei cruci; strângeau copilandrii smocuri *(buchete)* de floricele de primăvară, ca să le aducă şi să le puie la ferestrele căsuţilor lor; deosebiau băbuţile buruienile de leac, de cele de mâncare, şi le vârau în traiste deosebite, ca să le întrebuinţeze fiecare la nevoia lor, iar Moş Andrei, după ce stătu locului cu căciula în mână,

zicând în gându-i de trei ori *Mărire ţie Doamne,* şi odată *Impărate ceresc,* simţi că i se luminează faţa şi-i înviorează sufletul, după care cuvântă celor din juru-i:

— Să mai lăsăm treaba câmpului pe poimâne dimineaţă, că sfântul soare-i pe asfinţit, şi să ne cătăm fiecare la trup şi la suflet, că azi se încheie săptămâna de muncă; iar după ce ne-om aşeza toate în rânduială la căsuţile noastre, să nu uitaţi băieţi şi fete, că v'am făgăduit mai deunăzi să vă mai spun iar o bucată de poveste, pe cât mai este, din ale strămoşilor noştri...

— Să trăieşti ani mulţi, Moş Andrei! strigară fetele, flăcăii, copiii şi sătenii ce se aflau prin jurul lui; şi după ce-şi luară fiecare uneltele de muncă cu dânşii, porniră pe la cocioabele *(bordeiele)* lor; dar nu aşteptară nici să se întunece bine la casa lui Moş Andrei, şi umplând aproape odaia lui, aduse care-din-cotro câteceva de-ale gustării, ce ştiau ei să aibă mai bunişor, şi cu ceva udătură şi băuturică.

Acum Moşul nu se mai suia pe cuptor, nici pe pat, ci se punea doar pe scăuieşul lui cu trei picoare, într'un colţ al odăiei, şi nu aştepta să fie mult rugat ca să înceapă iar povestea lui, de unde o lăsase data trecută.

— După puhoiul cel năpraznic al Grecilor şi Turcilor, cuvântă moşneagul, mai năpădiră şi Ruşii, de cuprinseră ţările noastre, punând stăpânitori ghinărari *(generali)* şi polcovnici *(coloneli)* de-ai lor o bucată de vreme, până ce dădu Dum-

Mihail Gr. Sturza
Domn al Moldovei.

nezeu gânduri mai bune altor Crai şi Impăraţi din lume, şi luminare de minte, cu îndrăsneală, la mai mulţi tineri de-ai noştri, şi din cei mai fără boierie, că după multă vânzoleală se ajunse a se pune în scaunele Domniei ţărilor noastre iar vlăstare româneşti, care să aibă mai multă milă de norod, de cinstea, de munca şi de ţarina lui.

Aşa, fu în Moldova rîdicat Domn Ion Sandu Sturza, şi apoi alţi câţi-va, ca Mihail Gr. Sturza, Grigore Ghica, cari toţi se opintiră cu trup şi cu suflet, să lumineze poporul şi să-i îndulciască şi uşureze traiul, făcându-le şcoli bune, îndrumând negoţul, scăzând birurile prea grele, îndepărtând şi pedepsind pe jefuitorii târgoveţilor şi a ţăranilor şi dând dreptul tuturor vlăstarilor româneşti, chiar dintre cei a căror părinţi trăgeau de coarnele plugului, să ajungă şi ei în slujbele cele mari ale ţărilor noastre.

Prin lumina nouă ce căpătară cei mai mulţi tineri de-ai noştri, şi mai bogaţi şi mai din talpă, ei pricepură numai decât că noroadele noastre româneşti nu se poate să mai trăiască multă vreme despărţite, în două ţărişoare mici, slabe şi sărace, căci le putea aşa jăfui oricine voia, sau oricine se credea mai tare dintre vecinii duşmani de peste graniţe. De aceia începură a cere toţi, într'un glas, tineri şi bătrâni, boieri, negustori şi ţărani, atât din ţara Moldovei cât şi din aceia a Munteniei, ca ţările aceste două mici să se uniască într'una mai mare, ca să fie mai puternică, să se negoţeze mai bine roadele pământului, să se lumineze tot mai

mult toată suflarea românească, şi să nu poată fi călcaţi oricând fraţiorii noştri de toate liftele străine.

Se înţeleseră dar cei mai mulţi din oamenii de samă ai Moldovei şi Munteniei, şi întinzându-şi toţi mâinile frăţeşte, se hotărîră a face o *unire trainică şi veşnică,* într'o singură ţară, sub numele de *România,* aşa ca să nu se mai facă pe viitor nici o deosebire între ce-i *Moldovan* şi ce-i *Muntean!*

Atunci oamenii deştepţi, luminaţi cu carte, şi mândri la suflet, au făcut stihuri, cântece şi jocuri de hore şi altele, în care se cânta şi juca, cu mic cu mare. Iată unul din cântece pe care l-a făcut tânărul *Vasile Alecsandri,* aşa cum vi-l spun eu acuşica:

Hai să dăm mâna cu mână
Cei cu inima română,
Să'nvârtim hora frăţiei
Pe pământul României.

Iarba rea din holde piară!
Piară duşmanul din ţară,
Intre noi să nu mai fie
Decât flori şi veselie.

Măi Muntene, măi vecine!
Vino să te prinzi cu mine
Şi la vieaţă cu unire,
Şi la moarte cu 'nfrăţire.

Unde-i unul nu-i putere
La nevoi şi la durere...
Unde-s doi puterea creşte
Şi duşmanul nu sporeşte!

Amândoi suntem de-o mamă
De-o făptură şi de-o samă;
Ca doi brazi dintr'o tulpină,
Ca doi ochi dintr'o lumină.

Amândoi avem un nume,
Amândoi o soartă 'n lume.
Eu ţi's frate, tu 'mi eşti frate,
In noi doi un suflet bate!

Vin la Milcov cu grăbire,
Să-l secăm dintr'o sorbire.
Ca să treacă drumul mare
Peste-a noastre vechi hotare.

Şi să vadă sfântul Soare
Intr'o zi de sărbătoare
Hora noastră cea frăţească
Pe câmpia Românească!

Şi de atunci tot aşa înainte, o duseră Românaşii noştri, apoi, din ce-în-ce tot mai bine şi mai cu folos, alegându-se de toţi un Domn nou, adevărat bun român, plin de duh şi prea luminat la crieri, care-şi iubia ţara, şi pe toţi fraţii săi de neam, fără nici-o părtinire.

Acest Domn, care se numi *Alexandru Ioan Cuza-Vodă,* a stat în scaun numai şepte ani, că aşa a vrut Pronia Dumnezeiască; dar în aceşti şepte ani multe fapte mari şi folositoare ţării a făcut: cu el a început a se împărţi pământ la toţi ţăranii şi muncitorii; el a scăzut birurile prea grele şi a dat slobozenie deplină tuturor de orice angărie şi silă ce le făceau cei mari celor mici, de-ai noştri,

Alexandru Ioan Cuza
Domnul Principatelor Unite

el a izgonit din ţară pe călugării greci jacăşi, cari pusese stăpânire pe cele mai mari bogăţii şi pământuri ale ţărilor româneşti; el a făcut legi nouă şi drepte la fel pentru toată suflarea românească; el a întărit paza ţării despre duşmanii din afară, punând pe picioare o armată voinică şi vrednică de apărare a drepturilor ţării; a făcut drumuri bune în toată ţara, şcoli mari, fabrici, corăbii şi alte multe lucruri pentru nevoia şi bunăstarea tuturor.

S'a întâmplat însă că unii din boierimea ţării nu s'a mulţumit cu ceea ce făcea Domnitorul Cuza-Vodă, şi l-au silit să se tragă din scaunul Domniei, lucru pentru care mulţi buni români ai noştri au plâns şi s'au căinat.

— Da bine, Moş Andrei, de ce s'a lăsat Vodă-Cuza să-l scoată din scaun, şi n'au sărit şi ceilalţi români să nu'l lese să plece? — întreabă flăcăul Nistor, nepot de-al lui Moş Andrei, şi care trăsese de curând sorţi *(a fost recrutat)* să intre în armată.

— Ia aşa a fost sortit să fie, dragul moşului, că n'are Dumnezeu stăpân! Hehei! câte lucruri netrebnice se întâmplă în lumea asta, şi oamenii cât de samă nu le pot opri mersul. Totuşi, dacă aşa pacoste s'a întâmplat pe ţara Românească, atunci, în schimb, i-a fost ursit acestei ţări a noastre să nu sufere prea din cale afară mai pe urmă, că vru Dumnezeu, ca în locu-i să se aleagă un alt Domnitor nou, care, deşi se trăgea dintr'un neam străin, de mai departe de ţara noastră, el se nemeri om foarte al trebii, şi începu numai decât, de îndată

ce s'a suit în scaun, să stăpâniască poporul nostru cu multă pricepere şi omenie, aşa că din an în an, şi din zi în zi, ţara Românească se tot întări şi îmbunătăţi.

— Da ce, moşule, întreabă şi mătuşa Irina, adică aista străin era mai cu stea în frunte decât românaşul nostru Cuza-Vodă?

— Ba nu, femeie hăi! nu era mai cu stea în frunte, dar vezi tu, sunt în lume multe lucruri pe care le lasă Pronia asupra oamenilor, dar pe care noi nu le pricepem. Bine însă o fost ce-o fost, că o ieşit lucrurile bine la ţic; că de n'ar fi fost bine, ar fi fost tare rău!

Dar cât despre asta, mai dă încoace tu, lele Irino, din tot ce ai mai bunişor şi'n vatră şi prin răcliţe, că dacă ne-om mai umple ceva burtele şi ne-om mai unge gâtlejurile, apoi voiu mai spune eu ce a mai fost, cu bine şi cu rost, de frupt şi de post... după ce-a trece... Sfintele sărbători ale Paştilor.

VII

Din vremea Domniei lui Carol-Vodă şi a Elisabetei-Doamna.

Războiul Românilor şi Ruşilor cu Turcii şi faptele glorioase de la Griviţa şi Plevna. — Proclamarea Independenţei României.

Petrecuse norodul nostru cu multă bucurie şi se săturase fiecare românaş, mic şi mare, de toate bunătăţile lumii acesteia, cu colaci şi cozonaci, cu paşti şi ouă roşii, cu găini, curci şi miei fripţi la râpcă, de zilele Paştilor, că se săturase până şi cotarlele *(câinii)* de pe la stâni şi guzganii de prin şuri de atâtea fărâmături, iar din cea zamă de viţă mai se golise toate poloboacele din fundul beciurilor gospodarilor, ba chiar şi celea de pe la crâşma din sat şi din vecinătate. Incepuse a dogori soarele feţişoarele suratelor şi-a leliţelor, ce ţupăiau de gât cu flăcăii prin toate horele din sat, la care se adunau flăcăi şi fetişcane, ba chiar şi gospodari mai în doi peri, iar din-când-în-când şi de-alde bunicuţul Mihalache, mătuşica Irina, Moş Andrei, părintele Pintilie, şi alţi mulţi fruntaşi, înălbiţi şi gârboviţi de vreme, din sat, din cătunuri şi din împrejurimi.

Şi înspre Duminica Tomei Necredinciosul, sara

după toacă, pe prispa lată din fața căsuței lui Moș Andrei, se întrunise iar cimotii, cumetri și vecini, ca la vr'o cincisprezece inși, în așteptarea graiului vioi și dulce al celui care povestise în alte sări trecute, atâtea frumoase și inimoase cuvinte, despre moși-strămoșii neamului nostru cel românesc.

— Mai apropiați-vă copii, mai în jurul meu, că glasul nu mi-i tot așa de tare ca mai înainte: Cu cât trece vremea, știți vorba ceea, când se îndură Dumnezeu, și lungește zilele omului, apoi îi mai scurtează din alte podoabe; așa că și unui ca mine, mi-a mai luat ceva din auz, din văz, din mirosit, din tăria graiului și alte multe de toate, — nu vă fie cu supărare...

— Da spune acu, moșule!, spune cum îi putea, că noi avem urechi destul de bune, ca să ne vorbești și mai încetișor.

— Ce-i drept! mai ales tu, țâncule!, răspunse Moș Andrei, unui flăcăiaș ce mântuise școala din sat și urma să plece la târg să învețe să se facă dascăl de cei mari; te văd că ai urechi mai mari decât toți dintre noi, așa că, bată-te pârdalnicul, poate că'i ajunge și tu vr'un ministru oarecândva!...

Toată lumea începu a râde cu hohot, numai țâncul plecă nasul în jos și nu mai mârâi nimica.

— Apoi să vă spun acu, feții mei, de unde am lăsat mai dăunăzi: Cică, dupăce Vodă Cuza al nostru, de voie, de nevoie, a părăsit țara, s'au cisluit boierii, ș'au hotrăît să aleagă alt Domnitor, da din depărtare mare, ca să nu mai facă poftă la unii boieri din țară să se jinduiască unii pe alții.

Ş'au găsit o viţă de împărat, dinspre apus, pe *Prinţul Carol*, om tânăr, bine învăţat, drept şi cinstit, ahotnic *(dornic)* la treabă, care a giuruit înaintea tuturora că va păstra credinţa şi dreptatea ţării noastre neştirbite şi va lucra toată viaţa lui ca să ridice şi să lumineze mintea şi starea Românilor, iar dinspre partea duşmanilor ţării, să-i încredinţeze că nu li se va întâmpla nici o năvală, nici o râpire, sau despoiere, sau altă ticăloşie.

Multe lucruri bune şi înţelepte s'au făcut în ţărişoara noastră în vremea cât a domnit Carol-Vodă; s'au făcut biserici, multe şcoli şi mari şi mici, s'au înfiinţat drumuri-de-fier, vapoare, şosele bune, gospodării mari de ţară şi târguri, cu tot felul de maşini; legi bune, armată puternică şi alte multe de toate. Dar cea mai mare faptă ce s'a întâmplat în vremea Domniei lui, a fost războiul ce l'a avut ţara românească, de voie, de nevoie, împotriva Turcilor, ce multe veacuri o ţinuse sub călcâiul lor şi-i storsese multe biruri, bacşişuri şi plocoane, numai pentru că, dragă Doamne!, se tocmise ca să-i fie apărătoare de duşmani, pe când, din potrivă, ei ne-au răşluit şi averea şi mare parte din ţara strămoşească, — după cum v'am spus mai deunăzi.

Căci deschizându-se războiu mare între Ruşi şi Turci, la anul 1877, pentru slobozirea Bulgarilor, a Sârbilor, Macedonenilor şi alte neamuri, de sub robia turcească, — după mai multe lupte sângeroase, cât-pe-ce era să deie de dracu Ruşii, cu toată puterea lor cea mare.

Carol I
Domn, apoi Rege al României

Atunci Impăratul Ruşilor, ceru cu mare stăruinţă ajutorul Românilor, cu toată oastea lor vitează şi zdravănă.

Domnitorul Carol şi întreaga armată românească, cu multe polcuri, sau regimente de *Dorobanţi, Călăraşi, Tunari* şi alte feluri de ostaşi, cari aveau ca cel mai deştept şi mai de samă Comandant pe Generalul *Alexandru Cernat,* sări numai decât în ajutorul Ruşilor pravoslavnici şi luptă cu mare râvnă la cetăţile turceşti, *Plevna, Griviţa, Smârdan, Vidin, Racova* şi altele. Şi nu trecu mult dela intrarea românilor noştri în foc şi ei numaidecât făcură s p r a f c ă în t u r c i m e, doborându-le multe cetăţi, ucizând sau prinzând o mare parte din regimentele lor şi intrând în Plevna, cea mai puternică cetate turcească, dar mai cu samă prinzând viu pe cel mai mare comandant al turcilor, *Osman-Paşa,* poreclit *Gazi,* care vra să zică pe limba turcească: *cel mai viteaz!...*

Cu această prinsoare Turcii au fost siliţi să închine steagul lor şi la Ruşi şi la Români, că dacă n'ar fi fost mai ales Românii spre ajutor, la vreme, ar mai fi făcut mari stricăciuni Ruşilor.

Ce să vă mai spun acu pe scurt, este că ne-am ales din trebuşoara asta cu aceea că am scăpat pentru totdeauna de gloaba sau robia turcească, ca să nu le mai zicem *stăpâni* păgânilor acelora şi să nu le mai dăm bacşiş nici un ort, nici un câne mort.

Deaceia de atunci ţara românească s'a chemat *neatârnată,* ori cum îi mai zice *independentă,* şi peste puţină vreme România s'a ridicat la scau-

Regina Elisabeta
Ce-i mai zicea şi Carmen Sylva

nul de *Crăiie*, adică *Regat*, iar Domnitorul Carol I, de atunci s'a numit *Rege al României.*

Mare veselie pe neamul nostru a mai fost şi atuncea şi multe cântece şi stihuri s'au rostit de tinerimea plină de vlagă, care bucuroasă de câştigul slobozimei şi-a vredniciei noastre strămoşeşti, s'a gândit de pe atunci să ajungă într'o bună zi, la *unirea şi înălţarea tuturor Românilor* din jur-împrejurul ţării noastre vechi româneşti, căci ştiu că mai rămăsesera mulţi fraţi de sânge şi inimă peste graniţele de atunci, în *Basarabia, Bucovina, Ardeal, Banat, Crişana* şi *Maramureş,* cari doriau şi aşteptau sfânta zi plină de har, lumină şi căldură, în care s'ar putea întroloca şi îmbrăţoşa, unii cu alţii, ca să serbeze într'un graiu şi într'un suflet reînvierea României întregite, aşa după cum fusese aşezată cu vre-o optsprezece veacuri mai înainte, de răstrămoşul nostru *Impăratul Traian cel Mare.*

Dar am uitat să vă spun că în para războiului cel mare dintre Ruşi, Români şi Turci, pe lângă Vodă Carol şi mai mulţi generali şi alţi fruntaşi ofiţeri români, mari şi mai mici, din cari unii ş'au lăsat viaţa, alţii sângele pe câmpiile Bulgariei, mai aveau românaşii noştri un înger de pază şi ajutor, care pe mulţi răniţi i-a ajutat şi i-a scăpat dela moarte, alinându-li suferinţele ca o mamă bună, plină de inimă pentru copiii României. Acel înger milostiv a fost *Elisaveta Doamna,* care a înfiinţat multe spitale pentru răniţi, a căutat şi legat rănile

celor căzuţi cu mâinile ei şi a împărţit tuturora mângâiere şi îndulcire vieţii lor necăjite.

Şi după aceia încă multă vreme, Elisaveta, care atunci s'a numit *Regină,* a îngrijit de copiii rămaşi orfani, după unii din cei ce-au pierit în războiu, cum şi de mulţi alţi oameni săraci şi neputincioşi. Aşa ea a mai înfiinţat şi o mare casă de oploşire pentru cei orbi, din ţara întreagă, care s'a numit *Vatra-Luminoasă,* şi alte multe lucruri bune şi frumoase, despre cari i-a rămas pomina în întreaga Ţară Românească.

*

Dar despre chipul cum s'au luptat Românii cu Turcii, atunci, la Plevna şi la Griviţa mai ales, voi mai spune eu data viitoare vorbe frumoase şi duioase, că acum, uitaţi-vă, luna se dă cam după pomii stufoşi, şi, nu de alta, dar mi-i că dă!... de'ţi mai întârzia mai mult pe aici, să nu se prilejască care cumva, să nimerească, unii din voi, la întors pe nişte cărări prea întunecoase din heiurile păduricei, sau pe la alte case decât cele ale lor, ori ale părinţilor lor.

VIII

Cum s'a hârjonit cu Turcii, în anul 1877, la Griviţa şi Plevna, Românaşii noştri cei viteji.

Când pe deasupra dungii dealului de dindosul casei lui Moş Andrei abia se mai zărea o geană din soarele dogoritor al lunii lui Florar, vr'o două testele de prăşitori, cari făcuse o clacă în ziua aceia la popuşoieşii *(diminutiv dela popuşoi, porumb)* din lanul bătrânului, se adunară, obosiţi şi asudaţi, poftiţi fiind la o gustare dintr'un potroc de raţă, acrişor de făceai cu ochiul şi soacrei, şi nişte sărmăluţe mărunţele şi ochieşele, cât pumnul lui Ilie Ghiogariu... Unde mai pui că Moş Andrei trimesese tocmai la al treilea sat să aducă vr'o trei ploşte de vinişor, ce pişca de limbă şi strălucea în pahar, ca rujii din faţa leliţei Tofana.

Aluneca repede pe gâtlejurile prăşitorilor sorbitura cu bucăţelele de raţă, şi sărmăluţele cât erau ele de ototo!, şi mai ales vinul cel profir cu miros de busuioc, şi n'apucă bine să se strângă străchinele de pe mese, că Moş Andrei, ce stătuse ceva mai sus pe prispă, tuşi voiniceşte, îşi mai clăti gâtlejul cu ce mai rămăsese în paharul lui, şi începu să grăiască mai tare şi răspicat, ca să-l audă toţi din jurul lui:

— Ş'apoi, iaca aşa feţii mei! Tot v'am făgăduit eu mai de mult să vă spun mai lămurit fapta năstruşnică a Românaşilor noştri, când s'au bătut cu Turcii la Plevna, — de li s'au dus buhul în lumea întreagă! Incai să v'o închei acu, — că cine ştie când om mai avea vreme de clacă, ori de cislă; că mă simt că mi se tot moaie glasul şi'mi slăbesc bălămălile! Ştiţi „viaţa omului ca floarea câmpului": azi baţi talpa'n horă de se urcă nouri de colb până'n ceriu şi mâni, desdedimineaţă, când să te scoli, te trezeşti ţapăn, şi cu toate cumătrele din sat bocindu-te, de se sparie şi gâştele din toloacă.

— Zi-i, Moş Andrei! Zii cum ştii mai bine şi mai frumos, că ni gâdilă ceva la inimă când grăieşti niata, din cele ce-ai văzut ş'ai auzit de când trăieşti.

— Apoi iaca aşa, măi băieţi: Cică era prin anul 1877 dela Hristos, cu Doamne-Ajută! Ceea ce face ca o jumătate de veac de atunci şi până astăzi.

O pozderie, ca nourii cei de piatră, de oaste Rusească, năvălise într'o bunădimineaţă în ţărişoara Românească, trecând de peste Prut încoace, cu puşti, cu tunuri, cu călărime multă, cu care încărcate de merinde şi ciuhăie trebuitoare la războiu, şi scurgându-se rânduri-rânduri prin Moldova, se lăsară 'n jos pe Dunăre.

De aici, se începu focul şi bătălia, cu Turcii de peste apă; se aruncă pod mare, cât vezi cu ochii, până dincolo în Ţara Turcească, pe care porniră regimente întregi ruseşti; se cufundară mai multe corăbii de ale păgânilor, ş'apoi, odată trecuţi dincolo

de Dunărea, Ruşii, mari încăierări şi mari vărsări de sânge se făcură între cele două armate asmuţite.

Se luptau Ruşii cum ştiau ei mai bine cu Turcii, dar se luptau şi aceşti păgâni, — că erau mulţi şi învăpăieţi împotriva creştinilor, şi aveau cetăţi şi şanţuri mari, din cari ei trăgeau fără încetare în cei ce năvăleau în ţara lor...

După câteva luni de luptă dintre Turci şi Ruşi, nici unii nici alţii nu se lăsară doborîţi: că era mai ales o cetate straşnică, înconjurată cu ziduri şi cu adânci şanţuri de pământ, care-i zicea Plevna, şi un Paşă voinic, ce-i zicea *Osman-Gazi*, cari se ţineau mai dârji decât toţi ceilalţi şi propriau şi sfărmau multă oaste rusească prin puterea lor; aşa că dela o vreme, mai-mai, cât pe ce să dovedească Turcu pe Rus.

Dacă se văzură Ruşii aşa ajunşi la ananghie *(la strâmtoare)* şi în neputinţă de a-l birui pe Osman-paşa, se întoarse cu privirile către oastea Românească, care până atunci stătuse liniştită de păzea numai malurile Dunărei, să nu care cumva să-i vie poftă Turcului să năvălească într'o zi în ţara noastră!

Cei mai mari ai Ruşilor, şi Impărat şi generalii lor, văzându-se neputincioşi de a-i birui pe Turci, trimiseră repede, cu telegraful chiar, rugăminte lui Carol-Vodă al Românilor, să deie drumul oastei lui să treacă Dunărea, şi să le vie în ajutor spre a scoate din cuibul lui de vultur, pe Osman-Paşa viteazul.

Vodă Carol şi generalii români, dacă văzură aşa stăruinţă şi poftire, nu se lăsară multă vreme rugaţi, şi înaintară numai decât pe un pod, ce-l făcură tot ei, răpede, peste Dunăre. Şi mergând cu grabă înspre vestita cetate Plevna, acolo dădură mai întâiu de multe şanţuri, şi cetăţui de pământ, ce li se zicea *redute,* în care străjuia multă oaste turcească. După lupte scurte, dar amarnice, oastea Românească luă dela Turci mai multe şanţuri şi redute întărite, cum şi tunurile şi toate armele ce se aflau în ele.

Dar pentru ca să le lovească şi să cucerească însăşi cetatea cea mare, *Plevna,* cum şi o redută întărită foarte straşnic, care-i stătea înainte spre apărare, ce-i zicea *Griviţa,* nu era tocmai aşa de uşor, căci trebuia luptă mare şi foc grozav, ca să dărîme întăriturile şi vajnica oaste a lui Osman-Paşa.

Se ţinu sfat mare între Vodă şi generalii români, dintre cari cel mai de seamă se numea Alexandru Cernat, cum să facă, cum să dreagă, ca să nimerească mai bine, mai repede, şi cu mai puţină vărsare de sânge să răstoarne toate întăriturile şi zidurile turceşti. Şi atunci se alese care regimente cu feciori mai voinici şi mai de samă s'or găsi, să se puie în fruntea oştirii şi în faţa focului turcesc, să se arunce fără frică şi fără poticnire, şi să smulgă cetatea din ghiarele Turcilor! S'au ales dar atunci, unul din cele mai bune *regimente dintre Dorobanţi,* ce purta *numărul treisprezece,* care era adunat din feciori *din ţinuturile moldoveneşti*

Iaşii şi Vasluiul, şi fiecare din ostaşi era cunoscut că-i mândru, fără de frică, isteţ şi voinic, că ar putea lupta chiar şi cu fiarele sălbatece din pădure, da nu numai cu nişte păcătoşi ca Turcii!

Aşadar, regimentul al treisprezecelea de Dorobanţi primi poruncă, ca în fruntea altor regimente, alese din oştirea întreagă, să deschidă focul, şi să se arunce mai vajnic asupra redutei Griviţa, pe care, dacă ar călca-o, uşor apoi oastea întreagă va doborî şi marea cetate a Plevnei!

Zis şi făcut: In dimineaţa de 27 August al anului aceluia, se începu focul împotriva Griviţei, de voinicii flăcăi ai regimentului pomenit, — şi Doamne-Dumnezeule!...

Cum se aruncară ca nişte pui de lei toţi ostaşii noştri, şi cum înaintară sub malurile înalte ale redutei, iar acolo, punând scări mari, se suiră ca nişte mâţe *(pisici)* sau zgribţori *(balauri)*, în vârful malurilor, şi începând lupta straşnică piept la piept, se făcu vâltoare mare, în mijlocul focului, al gloanţelor şi al fumului ce se asemăna cu nişte nouri grozavi, cu trăsnete şi fulgere, de par'că se deschisese iadul întreg, cu toţi dracii din el, ce ard veşnic în cazanele cu smoală aprinsă!

După vr'o câteva ceasuri cât a ţinut lupta cea îngrozitoare, în care căzură sute de leşuri *(cadavre)* omeneşti, şi din Români şi din păgâni, flăcăii noştri, cu ofiţerii lor în frunte, dovediră pe duşmani, şi cuprinseră reduta Griviţa, luând steaguri multe turceşti, şi tunuri şi puşti, şi prinzând vii mulţi din turcii cu care se luptase piept la piept.

Aşa învălmăşeală şi pârjol năstruşnic nu s'a mai văzut, nici pomenit de nimenea din cei ce au mai luat parte prin alte războaie şi prin alte pământuri!

A doua şi a treia zi, luptele mai urmară tot aşa de aprinse între ostaşii Români şi Turci, până ce în sfârşit dădu bunul Dumnezeu şi ai noştri dovediră de istov întreaga turcime, ce apăra marea cetate a Plevnei, — pe care apoi o învăluiră aşa, că viteazul ei comandant Osman-Paşa, fu nevoit să închine steagul la Români, şi să se dea prins, el cu toată oastea lui, şi cu toate armele şi merindele ce le avea în cetatea sa.

Atunci acolo veniră numaidecât comandanţii cei mai de frunte, şi Români şi Ruşi, cu însuşi Carol-Vodă, — care era numit şi de Impăratul Ruşilor comandant peste toate armiile, — îi lăudară şi îmbărbătară pe luptătorii noştri, ca pe nişte viteji fără samăn, şi împodobiră pe toţi cu frumoase decoraţii, cruciuliţi şi daruri, atât Româneşti, cât şi din partea Ruşilor, — cari nu fusese în stare să dovedească turcimea, cum au făcut-o Românaşii.

Au pierit, ce-i dreptul, mulţi din toate regimentele româneşti câte mai intrase în foc la Plevna, dar cei rămaşi în viaţa făcură izbânda şi faima României şi la întoarcerea lor în ţară fură primiţi de toată suflarea cu flori şi coroni de frunze de stejar; iar guvernul ţării le-a dat multă răsplată şi pământ de hrană la toţi luptătorii şi la neamurile lor.

Ţara întreagă din acea clipă rămase singură, stăpână pe sine, neatârnată de turci, sau de alte neamuri, cum fusese înainte de război, — ca să poată să trăiască slobodă, să înflorească şi să se îmbogăţească, după cum îi era menirea ei dela Dumnezeu!

Tot atunci, s'au făcut multe cântece frumoase despre vitejia soldaţilor Români, din cari mai ales unul, cărui îi zicea *Peneş Curcanul,* făcut de poetul *Vasile Alecsandri,* e aşa de frumos, că trebuie să-l ţie minte şi să-l zică adesea mai fiecare suflet din Ţările Româneşti...

— Da d-ta îl ştii, Moş Andrei?, îl întrebă deodată câţiva din flăcăii şi fetele ce ascultau cu drag vorbirea moşneagului.

— Se poate să nu? feţii mei...

— Dacă-l ştii, apoi te rog spune-ni-l şi nouă, să-l învăţăm şi noi cu toţii ca pe Tatăl-Nostru!

— Păi bine, feţilor, numai să vă ţintuiţi bine urechile şi creerul, ca să vă rămâie în cap ce voi spune eu...

Mătuşa Irina mai scociorâse nu'ş'de unde o ploscă burduhănoasă cu busuioc de cel profir şi o puse în mâna lui Moş Andrei, care, după ce-'ş umplu ulcica lui şi o dădu de duşcă fără să mai răsufle, o trecu la vecinii lui, apoi îşi şterse musteaţa cu mâneca cămeşii, şi începu, cu grai răsunător, iaca aşa:

Sergentul Peneş Curcanul povestind faptul războiului dintre Români şi Turci

— Ascultaţi băieţi şi fete cântecul lui *Peneş Curcanul,* alcătuit de *Vasile Alecsandri.* Cică:

Plecat-am nouă din Vaslui
Şi cu Sergentul zece,
Şi nu era, zău! nimărui
In piept inima rece!
Voioşi ca şoimul cel uşor
Ce zboară de pe munte,
Aveam chiar pene la picior,
Ş'aveam şi pene 'n frunte.

Toţi Dorobanţi, toţi căciulari,
Români de viţă veche,
Purtând opinci, suman, iţari
Şi cuşma pe-o ureche;
Ne dase nume de Curcani,
Un hâtru bun de glume,
Noi am schimbat lângă Balcani,
Porecla în renume.

Din câmp, de-acasă, dela plug
Plecat-am astă vară
Ca să scăpăm de Turci, de jug,
Sărmana noastră ţară;
Aşa ne spuse 'n graiul său
Sergentul Mătrăgună,
Şi noi ne-am dus cu Dumnezeu!
Ne-am dus cu voie bună!

Oricine 'n cale ne 'ntâlnea
Cântând în gura mare,
Stătea pe loc, s'ademenea,
Cuprins de admirare:
Apoi în treacăt ne 'ntreba
De mergem la vr'o nuntă?
Noi răspundeam în hohot: „Ba!,
Sburăm la luptă cruntă!"

— „Cu zile mergeţi, dragii mei,
„Şi să veniţi cu zile!"
Ziceau atunci bătrâni, femei,
Şi preoţi şi copile;
Dar cel Sergent făr' de musteţi,
Răcnea: „Să n'aveţi teamă,
„Românul are şepte vieţi
„In pieptu'i de aramă!"

Ah! cui i-ar fi trecut prin gând
Ş'ar fi crezut vr'odată,
Că mulţi lipsi-vor în curând
Din mândra noastră ceată!
Priviţi: din nouă câţi eram
Şi cu sergentul zece,
Rămas-am singur eu... şi am
In piept inima rece!

Crud e când intră în stejari
Năprasnica secure,
De-abate toţi copacii mari
Din falnica pădure!
Dar vai! de-a lumei neagră stea
Când moartea nemiloasă
Ca 'n codru viu pătrunde 'n ea
Şi când securea-i coasă!

Copii, aduceţi un ulcior
De apă, de sub stâncă,
Să stâng pojarul meu de dor
Şi jalea mea adâncă.
Ah! ochi-mi sunt plini de scântei
Şi mult cumplit mă doare
Când mă gândesc la fraţii mei
Ce au pierit în floare...,

Cobuz Ciobanu 'n Calafat
   Cânta voios din fluier,
Iar noi jucam hora în sat,
   Râzând de-al bombei şuier;
Deodat' o schijă de obuz
   Trăznind — mânca-o-ar focul! —
Rătează capul lui Cobuz, —
   Şi ea ne curmă jocul.

Trei zile 'n urmă am răzbit
   Prin Dunărea umflată,
Şi nu departe-am tăbărât
   De Plevna blăstămată.
In faţa noastră se 'nălţa
   A Griviţei redută,
Balaur crunt ce-ameninţa
   Cu ghiara-i nevăzută.

Dară şi noi încă pândeam
   Cum se pândeşte o fiară
Şi tot chiteam şi ne gândeam
   Cum să ne cadă 'n ghiară.
Din zori în zori şi Turci şi noi
   Svârleam în aier plumbii,
Cum svârli grăunţi de păpuşoi
   Ca să hrăneşti porumbii.

Şi tunuri sute bubuiau,
   Se clătina pământul;
Şi mii de bombe vâjâiau
   Trecând în zbor ca vântul.
Şedea ascuns Turcu 'n ocol,
   Ca ursu 'n vizunie:
Pe când trăgeam noi tot în gol,
   Ei tot în carne vie!

Ţinteş era dibaci tunar,
Căci toate-a lui ghiulele,
Loveau turcescul furnicar,
Ducând moartea cu ele.
Dar într'o zi veni din fort
Un glonte... numai unul!
Şi bietul Ţinteş căzu mort,
Imbrăţişându-şi tunul!

Pe-o noapte oarbă Bran şi Vlad
Erau de santinele, —
Fierbea văzduhul ca un iad
De bombe şi şrapnele.
In zori găsit-am pe-amândoi
Tăieţi de iatagane,
Alăturea c'un moviloi
De leşuri musulmane!

Sermanii! bine s'au luptat
Cu lifta cea păgână,
Şi chiar murind ei n'au lăsat
Să cad' arma din mână.
Dar ce folos! ceata scădea
Ş'acuma rămăsese
Cinci numai, cinci flăcăi din ea,
Şi cu sergentul şese!...

Veni şi ziua de asalt,
Cea zi de sânge udă!
Părea tot omul mai înalt
Faţă cu moartea crudă.
Sergentul nostru, puiu de zmeu,
Ne zise-aste cuvinte:
„Cât n'om fi morţi, voi toţi şi eu,
Copii, tot înainte!“

Făcând trei cruci, noi am răspuns:
„Amin! şi Doamne ajută!“
Apoi la fugă am împuns
Spre-a Turcilor redută.
Alelei! Doamne, cum zburau
Voinicii, toţi cu mine
Şi cum la şanţuri alergau,
Cu scări şi cu faşine!

Iată-ne ajunşi... încă un pas...
Ura! 'nainte, ura!...
Iar mulţi rămân fără de glas,
Le 'nchide moartea gura!
Reduta 'n noi răpede-un foc
Cât nu-l încape gândul,
Un şir întreg s'abate 'n loc,
Dar altul îi ia rândul.

Burcel în şanţ moare zdrobind
O tidvă păgânească,
Şoimu 'n rădan moare răcnind:
„Moldova să trăiască!“
Doi fraţi Călini, ciuntiţi de vii,
Se svârcolesc în sânge:
Nici unul însă, dragi copii!
Nici unul nu se plânge...

Atunci viteazul Căpitan
Cu-o largă brazdă 'n frunte,
Strigă voios: — „Cine-i Curcan,
Să fie şoim de munte!“
Cu steagu'n mâni, el sprintenel,
Se suieo scară 'naltă;
Eu cu Sergentul după el;
Sărim dela olaltă!

Prin foc, prin spăngi, prin glonţi, prin fum,
Prin mii de baionete,
Urcăm, luptăm... Iată-ne acum
Sus, sus la parapete.
— Alah! Alah! Turcii răcnesc.
Sărind pe noi o sută,
Noi punem steagul românesc
Pe crâncena redută.

— Ura! măreţ se 'nalţă 'n vânt
Stindardul României!
Noi însă zacem la pâmânt,
Căzuţi pradă urgiei:
Sergentul moare şuierând
Pe turci în risipire,
Iar Căpitanul admirând
Stindardu 'n fâlfâire!

Şi eu, când ochii am deschis,
Când mi-am luat osânda,
— „Ah! pot să mor de-acum, am zis,
A noastră e izbânda!"
Apoi când iarăşi ne-am trezit
Din noaptea cea amară,
Colea pe răni eu am găsit
„Virtutea militară".

Ah! de-ar da Domnu să-mi îndrept
Această mână ruptă,
Să'mi vindec rana dela piept,
Să mă 'ntorc iar la luptă.
Că nu-i mai scump nimica az
Pe lumea pământească,
Decât un nume de viteaz
Şi moartea vitejească.

Când sfârşi de zis Moş Andrei aceste stihuri *(versuri)*, pline de focul sfânt al patriei româneşti,

pline de focul sfânt al patriei româneşti, ochii tuturor celor ce ascultau erau plini de lacrimi, dar totodată surâdeau de bucuria biruinţii şi mândria neamului nostru vitejesc.

— Să trăieşti încă mulţi ani, Moşule! îi zise atunci şi preotul Pintilie, care venise mai târzior, când Andrei era pela mijlocul stihurilor. Se cunoaşte că ai un suflet vrednic de Român, dacă ştii şi poţi să spui şi la tinerimea de azi aşa lucruri frumoase şi sfinte chiar, din toate părţile unde răsuflă glas românesc, şi care trebuie să le cunoască ca pe *Tatăl-Nostru*, şi să le spuie oricând şi în orice loc. Că nu-i nimica mai vrednic de menirea unui om, decât iubirea de patrie, de neam şi de facere-de-bine în orice prilej.

Toţi ascultătorii într'un glas hiritisiră *(felicitară)* pe Moş Andrei, unii sărutându-l pe faţă, alţii sărutându-i mâinile.

Şi nu ştiu cum se făcu, că în câteva clipe se înfiinţă pe locul acela un ţigănuş scripcar şi un altul cobzar, cari începură a cânta iar *Hora Unirei*, la a cărei auz toţi, mic cu mare, se prinseră de mâni şi începură a bate cu tălpile pământul, de se ridică în sus colbul *(praful)* ca nourii. Şi au ţupăit toţi cari se aflau acolo, cu mic cu mare, cu Moşul şi Mătuşa, cu Părintele şi vecinii şi cimotiile, până se făcu întunerecul mare şi oboseala jocului amorţi picioarele şi uscă gâtlejurile tuturora. Iar când fu vorba să se împrăştie fiecare pe la căsuţele

lor, Moş Andrei mai dete un chiot de bucurie şi strigă cât ce putu celor din jurul seu:

— Ci să mai veniţi de-acu într'o Sâmbătă viitoare, că mai am să vă mai povestesc ceva, — dar ceva mai mândru, mai minunat şi mai straşnic decât toate cele ce v'am povestit până acum!

IX

A doua înviere a Neamului Românesc. Introlocarea pământurilor strămoşeşti. „Dacia“ renăscută pentru veşnicie. Noul Rege al României, Ferdinand.

Soarele lucios şi cald din toiul verei începând a se lăsa încet pe după dealul din faţa Hlincei, şi după ce au sunat toaca şi clopotele cele mărunte ale Sfintei mânăstiri, ca să vestească lumea de vecernia dinspre Duminică, cum se obicinueşte în fiecare Sâmbătă spre seară, — în jurul căsuţei lui Moş Andrei se strânsese iar mulţi vecini şi multe cimotii, până şi din satele de primprejur, — că le mersese buhul poveştilor pe care le spunea cu atâta şart bătrânul dascăl, încât oricine auzea de aşaceva, căuta numai decât să vie şi să asculte câtdecât, măcar ceva din toate asemenea dulci şi vrednice grăiri.

N'apuca bine să însăreze când se arăta acolo şi popa şi dascălul cel tânăr, cari mai aduse cu ei încă nişte alte cimotii de-ale lor, — şi cu toţii ca la mai bine de douăzeci de inşi se aşezară care pe iarbă, care pe câte un lăicer ori pe câte un scăunaş,

în fața prispei pe care luă loc iarăși Moș Andrei, alăturea cu băbuța lui Irina și vr'o două lelițe rumeoare, ce se logodise de-curând și așteptau să le citească popa *Isaiia dănțuiește,* cât s'a putea mai curând...

— Cu bine ați venit fețîi mei! — și Sfinția ta, prea cinstite Părinte Pintilie! Că mult drag mi-i să vă văd pe toți introlocați în jurul bordeiașului meu, voi toți Românași verzi ca stejarul și încercați la faptă bună, la treabă, la mâncare acătărei *(cum se cade),* cași la băuturica cumpătată, ce lunecă pe gât ca șerpele, în cararea lui cea de supt pământ!

— Ne era dor de niata, Moș Andrei, răspunse părintele Pintelie, că deși deobiceiu nu dai mai niciodată greș la sfintele Duminici de peste an, ca să ții isonul cântărețului nostru, care te-a înlocuit de-o vreme, dar Duminica trecută ai lipsit, tocmai când aveam mai multă nevoie la slujbă...

— Că m'o scos din casă nevoia, părințele, de-am mers dedimineață la Ieși, că trebuia să plece fecioru-meu în manevră; și i-am mai dus ceva de-ale gurei pentru drum, — niște pastramă de capră și vr'o doi pui de găină, gata fripți, — ba ș'un clondiraș de săcărică, făcută de mine, s'o aibă mai de uitat osteneala din când-în-când. Dar acum, dacă v'ați adunat atâța în giurul meu, ca să stăm la palavre și la taifas, — încaltea să vă spun și eu ce mai aveam pe inimă, după cum v'am făgăduit...

— Ci hai, moșulică, și ni-i spune, ca să auzim și noi cu drag povestirile nitale, care ne gâdilă la inimă!, — zise cam în acelaș glas cele două lelițe.

ce se aşezară pe pirspă, cât mai aproape de Moş Andrei.

— Şi iaca aşa, drăguţele mele!, voi spune şi vouă, voi spune la toţi, — că acu-i vorba de vremile noastre, pe care le-am apucat şi petrecut văzând cu ochii, şi le-am trăit cu sudoarea şi munca noastră aprigă, — iar mulţi dintr'ai noştri ş'o lăsat pe ţarinele şi lanurile ţărişoarei noastre, nu numai osteneala şi şiroaie de sânge, dar chiar şi viaţa lor şi a multora din copiii ori părinţii lor. Dar toate ieste le-a trimes bunul Dumnezeu din cer, pentru încercarea, dar şi pentru fericirea neamului nostru românesc, care de multă vreme a fost sortit de pronia cerească să rămâie în sama vieţei celei de mândră fală, dela care a pornit naţia noastră, când s'a întemeiat şi a prins rădăcină pe pământul binecuvântat al vechii Dacii. Că nu degeaba a curs în vremuri sânge împărătesc pe pământul cel negru al ţărilor noastre, — şi trebuia odată şi odată să ajungem iar la întregirea şi înălţarea neamului nostru, ca unul ce s'a arătat vrednic de mărirea şi de lauda tuturor celorlalte neamuri străine ce ne înconjoară.

— Să trăieşti ani mulţi, Moş Andrei! şi să trăiască ţara noastră românească, mare şi îmbelşugata! — glăsuiră iarăşi cei mai mulţi dintre cei ce se aflau acolo.

— Ş'apoi, cum v'am spus, şi nu mi-aş uita cuvântul, — dacă Ţara noastră a ajuns neatârnată de nici un neam altul străin, după ce am gonit pe Turci din pătulul ce-şi făcuse la noi, şi s'o astăm-

Regele Ferdinand

,

părat Ruşii, în lumea lor, — când ni se părea lumea mai dragă, şi cu toţi românaşii noştri munceam şi ne oropseam, ca să facem toate lucrurile cele bune pentru propăşirea şi înălţarea fiecăruia şi a tuturora, ca şcoli, biserici, fabrici, drumuri-de-fier, vapoare, să săpăm mine nouă de păcură şi gaz, să ne îmbunătăţim judecătoriile, cele mici cât şi cele mari, şi armata, care să ne păziască de duşmani, şi să îngrijim de înlăturarea bolilor şi a sărăciei celor nevolnici şi câte şi mai multe altele, — ţoropoctroc deodată, ce să vezi?! — că vecinii noştri de peste Dunăre, Bulgarii, pentru a căror slobozenie de sub călcăiul Turcilor ne-am vărsat şi noi sângele nostru şi al copiilor noştri, — începură a prinde la nas şi a ţipa şi a se răţoi, că numai decât să cuprindă ei mai mult pământ decât li fusese dat să aibă, — şi asta în paguba şi a noastră şi a celorlalte neamuri de peste Dunărea, cum erau Machidonenii, cari-s fraţi de un neam cu noi, cam tot de pe vremea Impăratului Traian, Sârbii, cari aveau şi ei tot dreptul la pământul ce'l stăpâneau, Muntenegrenii, Grecii şi alţii!

— Auzi, Bulgăroii naibei! dar de ce nu se astâmpărau ei în culcuşul lor acolo? întrebă un alt moşneguţ dintre ascultători.

— Că-i mânca spinarea a bataie! respunse Moş Andrei. Ş'apoi să vedeţi, cum neamurile cele de care v'am spus, au trimes rugăminţi multe la Regele nostru Carol I Vodă, ba 'ncă şi Impăraţii de prin jurul ţărei noastre au stăruit, că ţara noastră să trimită o samă de armată românească, să-i a-

stâmpere şi să-i cuminţească! — Şi Doamne, mări fraţilor, ci-că după ce-a trecut armata noastră peste Dunăre, în anul 1913, şi-a pus mâna în chica Bulgarilor şi i-o luat la repezit, — să-i fi văzut pe toţi cum o luară la goană care încotro vedea cu ochii, — de'n câteva zile regimentele româneşti cuprinse mai bine de jumătate de ţară bulgărească! Şi n'o trecut mult şi Regele lor de acolo a cerut iertare şi pace, şi ne-o dat de voie de nevoie, o mare parte din pământul lor nouă, cu mai multe oraşe, ca *Silistra, Turtucaia, Balcicul* şi altele mai mărunte, din giosul Dobrogei!

— Aşa mai înţeleg şi eu! grăi iar unii din cei ce ascultau astă mândră istorisire.

— Numai că n'o rămas lucrurile numai cu atâta! Era hotărît de Dumnezeu ca Românaşii noştri să mai ducă şi alte jertfe de sânge şi vieţi de oameni... Că n'o trecut decât vre-o 3 ani şi goarnele milităreşti au început din nou a chema în concentrare pe feciorii şi fraţii noştri, cum şi care încotro trebuia să vie, pentru că în lumea întreagă începuse multe alte neamuri a se burzului, a se răsvrăti şi a face chiar războaie crâncene. C'apoi doar chiar din anul 1914, Impăratul şi oştile cele Nemţeşti se apucară la bătaie cu Franţujii, cari sunt tot dintr'o viţă veche latinească, cum suntem şi noi Românii, — şi voiră Nemţii să-i sfâşie cu totul şi să le iee chiar şi ţara! Noroc numai că săriră răpede în ajutorul lor şi alte neamuri bune, cum sunt Inglejii, Belgienii, Italienii, Portugalii, ba

chiar şi Americanii de peste nouă mări şi nouă ţări!...

Peste puţină vreme, toate naţiile de pe pământul nostru, s'au încăerat; de-o parte Nemţii cu Austriecii, Turcii şi Bulgarii, cei pe care i-am dezrobit noi dela Turci, — iar de alta Franţujii, Ruşii, Italienii şi ceilalţi ce i-am spus mai dinioară... Dar fiind că noi Românii eram la mijlocul celorlalte neamuri cari se războiau necontenit, şi unii şi alţii din ei ne rugau, şi ne dădeau ghes *(ne îmbiau)* numai-decât să intrăm în foc şi noi, ba unii pentru ei, ba alţii pentru ceilalţi, care de care făgăduindu-ne că ne va da din pământul vechii Dacii câte o bucată, ca să ne mărească ţara, ba că ne-a da şi alte bogăţii şi marea şi sarea, numai şi numai ca să ne ademenească!

— Auzi îndrăcitele de lifte străine! crâcni una din femeile de lângă prispă.

— Taci Marghioalo! o întrerupse Irina, că deacum îi mai de samă!

— Şi aşa cum vă spun, urmă Moş Andrei, după multă şi bună chibzuială şi cumpăneală, mai marii ţării noastre s'au hotărît cu toţii să iee partea Franţujilor ş'a Italienilor, ca unii ce's mai aproape de sângele nostru. Şi s'o mai întâmplat tot atunci, că bunul nostru Rege Carol a răposat întru-Domnul, şi în locul lui s'a suit pe scaunul Domniei, nepotul seu, *Ferdinand.* Iar prin luna lui August 1916, după ce s'a trâmbiţat în toate unghiurile ţărei alarma de război, oastea noastră întreagă a pornit să treacă munţiii Carpaţi şi să cuprindă pământul

vechii Dacii, cărei zice şi *Ardeal,* sau *Transilvania,* şi care fusese mai de multă vreme cuprins şi stăpânit, multe sute de ani de naţia Ungurească. — Hehei! fârtaţilor! Să fi văzut cu câtă inimă şi cu cât duh de izbândă s'au aruncat Românaşii noştri în spatele Ungurilor şi a Nemţilor, — de'ţi venea să crezi că mănâncă pământul şi zbor peste munţi, peste râuri şi peste toate târgurile ce le întâlneau în cale!

— Halal de frăţiorii noştri! strigară mai mulţi din cei ce ascultau cu smerenie povestirile lui Moş Andrei.

— Dar mai staţi, băieţi! că lucrul n'a fost tocmai aşa de uşor cum credeţi voi!... Că prădalnicii de duşmani vechi ai naţiei noastre româneşti trase la dânşii şi alte hordii păgâne din jurul nostru, pe Bulgari şi pe Turcii cari de multă vreme căutau să ne sară în spate. Mai apoi şi provoslavnicii de Ruşi, cari la început ni se arătase ca prieteni şi voitori de bine, după ce ş'au dărâmat Impărăţia lor, ş'au ucis pe Impăratul lor, apoi ne-au vândut şi pe noi, şi în loc de tovărăşie cinstită şi de ajutor, căutară şi ei să ne lovească şi să ne sară în spatele nostru. Şi aşa, — neamul nostru, încunjurat şi izbit de mulţi duşmani din toate părţile, de sute de ori mai mulţi la număr decât noi, au început să ne lovească din toată puterea lor, şi din partea munţilor şi de peste Dunăre, cu tot felul de arme şi prăpăstii, şi fără răgaz, — încât noi, cu toată împotrivirea şi lupta voinicească ce o dădeam în jurul ţărei noastre, era într'odată, cât-pe-ce —

cât-pe-ce să fim doborîţi de istov. Sute de mii de oameni de-ai noştri au căzut sub loviturile duşmanilor, şi averea întreagă a ţărei începu să fie prădată şi istovită, — că mai nu ne rămăsese decât ca un sfert de ţară, în susul Moldovei, care să fie slobodă şi în care să se poată trage şi apăra oastea românească ce mai rămăsese nesfârticată, cu Regele şi Miniştrii şi Comandanţii ce ne-au mai fost rămas încă în viaţă.

Dar Dumnezeul nostru, care niciodată nu ne-a părăsit şi nici nu ne-a pedepsit de istov neamul, s'a îndurat atunci şi de noi, şi ne-a dat, la câţi au mai rămas dintre noi, puteri nouă, încât, într'un şir de încercări şi lupte groaznice, piept la piept, ce le-am dat în potriva năvălitorilor Nemţi, Unguri, Turci, Bulgari şi alte jigănii, prin partea Moldovei din jos, la *Oneşti,* la *Târgul-Ocna,* la *Mărăşti* şi'n alte sate, dar mai cu osebire la *Mărăşeşti,* am zdrobit şi călcat sub picioare toate oştile duşmane ce tunau ca trăsnetele din ceruri asupra pământului românesc şi a fraţilor noştri; — şi-am izbândit să respingem şi să ucidem mare parte a armatelor străine, aşa că ei fură nevoiţi să îngenunchie dinaintea Românilor, şi să ne ceară ertare şi pace!

— Mulţumită lui Dumnezeu şi Sfinţilor din ceriuri!, grăiră iar mai mulţi din ascultători, făcându-şi fiecare semnul sfintei cruci, şi ridicându-şi ochii smeriţi către bolta ceriului...

— Şi n'a trecut mult după aceia, urmă iar Moş Andrei, şi au dovedit armatele Franţuzeşti, Italieneşti şi Americane peste oardele Nemţeşti şi

păgâne, pe cari i-a îngenunchiat de istov şi le-au făcut şi pe ele să se roage de pace şi ertare. Atunci ne-au lăudat cu toţii pe noi Românii, pentru vitejia noastră, şi au hotărît să ne deie nouă toate pământurile vechi dimprejurul ţării noastre, pe care se aflau din vechime stăpâni locuitorii Români, — pentru ca să se mărească iar ţara noastră, cum au fost pe vremea când se chema *Dacia*, şi pe când era învingător şi stăpânitor pe aicea *Impăratul Traian!* Şi toţi locuitorii de neamul nostru şi din jurul nostru, ca Transilvănenii, Bucovinenii şi Basarabenii, cu toţii ridicară glasul lor, şi cu suflet mândru şi ahotnic de binele neamului nostru, strigară într'un graiu ca să se unească numai-de-cât pământurile lor cu pământurile Moldovei şi a Munteniei!

— Ura! să trăiască neamurile noastre Româneşti! strigară iarăş toţi cei ce ascultară vorbirea mândră a lui Moş Andrei.

— Mai aşteptaţi o clipă, ridică glasul şi mătuşa Irina, ca să vă scurg în ulcele ce-o mai rămas din cel profir al Părintelui, şi na şi câte-o bucăţică de pastramă şi câte-o hreancă de malai, — că v'a fi podidit ceva foame la lingurică, — de când tot ascultaţi aşa, cu gâtlejul întins şi uscat...

— Că bine, zici, mătuşă dragă, vorbi atunci şi Părintele Pintilie, să cinstim ce-a mai rămas în fundul ulcioarelor, şi să mulţămim într'un glas cu toţii Prea-Sfintei-Treimi şi Născătoarei de Dumnezeu, pentru marea milă a lor, ce-a lăsat-o asupra

ţării noastre Româneşti, aşa de mult încercată în vremurile din trecut.

Şi după ce deşertară tot ce mai rămăsese pe tipsie *(tavă)*, prin străchini şi pe fundul ulcioarelor, când aproape să se despartă lumea care în cotro, că noaptea înaintase mult, fără să-şi deie cineva seama de ceasuri, Moş Andrei, sculându-se şi suindu-se în picioare pe prispă, — cu glas şi mai respicat decât îl avusese până atuncea, grăi voios către toţi cei din giurul lui...

— Dar să nu uitaţi, fârtaţilor şi leliţelor şi Sfinţia ta Părinte, că unul ce ne-a chibzuit şi îndreptat paşii, ne-a povăţuit şi priveghet drepturile şi a purtat de grija ţărei şi neamului nostru, ca să izbândească şi să-şi mărească pământul şi averea, susţinând toată suflarea Românească sub un singur buzdugan, a fost *Regele nostru Ferdinand,* urmaşul lui Carol-Vodă, — iubit de toţi supuşii lui, ajutat la restrişte şi nevoie de duioasa şi miloasa mamă a răniţilor, văduvelor şi orfanilor, *Regina Maria,* — cari, amândoi, cu primejdia vieţei lor au făcut tot ce le-a stat prin putinţă, ca să înalţe pe vecie întreg neamul nostru Românesc, reînviind gloria străbună şi făcând, — prin întrolocarea tuturor Românilor de pe vechile pământuri ce fusese aşa de multă vreme despărţite, sub felurite Impărăţii străine şi vrăjmaşe, — să se arăte şi râdice în faţa soarelui strălucitor, o *nouă Dacie,* tot atât de mândră şi falnică, dacă nu mai mult, dar cel puţin ca aceea de aproape acum două mii de

ani, de pe când domnea pe aceste locuri marele stăpân al lumei vechi, Impăratul Traian!

Lumea toată ce ascultase cu sfinţenie vorbele de aur ale lui Moş Andrei se ridică în picioare, şi mulţi merseră şi îmbrăţişară pe bătrânul dascăl şi-i mulţămiră pentru cunoştinţa ce le-a dat de faptele strămoşilor şi de virtutea neasămănată a neamului nostru românesc!

— Ci mai staţi câteva clipe, le zise atunci cu glas mai răsunător Moş Andrei, că mai am de grăit câte ceva din zilele noastre, înainte de a ne despărţi de aice şi a merge fiecare pe la casele lor...

— Spune, Moşule! spune ce mai ştii despre viaţa şi soarta noastră şi a întregei ţări româneşti!

— Pentru asta să ne întâlnim mâne dimineaţa, cu toţii, la sfânta noastră biserică, şi acolo, după ce-om asculta slujba Leturghiei şi cuvintele din Evanghelie, ce le va rosti Părintele Pintilie,—am să vă spun în fel şi chipuri, de cum stau astăzi pământurile noastre, — şi cum ne stăpâneşte urmaşul vrednic al foştilor noştri Voevozi, care ne duce şi astăzi pe calea cea bună a vieţii, cinstei şi propăşirii neamului nostru Românesc.

X

Cum îşi închee povestirile bătrânul şi vrednicul dascăl Moş Andrei Gurăbogată. Suirea în scaunul ţărei a Regelui Carol al II-lea.

Era într'o sfântă zi de Duminică, luminată de un soare strălucitor şi răcorită de un vântişor de toamnă, care'ţi dă sănătate şi voie bună, aducând mirezme plăcute de prin lanurile de grâne, legume şi fructe, ce stăteau gata de cules pentru toată suflarea omenească, care muncise şi se străduise în cursul verei, ca să le ridice apoi frumoase şi bogate în rod, din ţarinele bine-cuvântate de Dumnezeu, ce încunjurau toate moşiile de prin ţinuturile apropiate.

In lăuntrul bisericei Hlincea, Preotul Pintelie şi cântăreţul lui, împreună cu câţiva copii de şcoală şi unii din bătrânii ţărani ce mai ţineau minte de rugăciunile învăţate încă din tinereţe, îndeplineau slujba Dumnezeească a Sfintei Liturghii, şi după ce se ceti şi Evanghelia acelei Duminici, şi se dădu naforă tuturor celor ce erau în biserică, — eşiră apoi cu toţii în afară, şi la umbra unui copac bătrân şi tufos ce era nu departe de zidul sfântului

locaş mânăstiresc, se aşezară mai toţi pe iarba moale, având pe Părintele în mijloc, şi la dreapta lui pe Moş Andrei, la stânga pe cântăreţ; iar tot celalt popor se făcuse roată în faţa lor, ca să asculte, aşa cum le-a făgăduit, cuvintele Moşului, — care nu întârzie de a'şi începe vorba, după ce tuşi de câteva ori şi-şi şterse cu mânica cămeşei fruntea'i încreţită, de pe care curgeau boabe de sudoare, ca nişte picături de rouă strălucitoare.

— Ş'aşa cum v'am spus, — începu îndată Moş Andrei, — nu mi-aş uita cuvântul, — când s'o sfârşit focul şi primejdiile ce-au fost căzut pe biata noastră ţară românească, întreaga stăpânire reîntoarsă la locul ei din Capitala ţărei, serbători cu mare cinste vitejia şi izbânda la care ajunsese neamul nostru, după povaţa şi socotinţa voinicului Rege Ferdinand şi a duioasei şi vrednicei Regine Maria, — făcându-se apoi şi o serbătoare mare de încoronare în târgul Alba-Iulia, în mijlocul pământului nou dobândit, — la care au luat parte cei mai însemnaţi oameni ai ţărei, adunaţi acolo din toate ţinuturile, cari se întorsese şi lipise din nou de ţările Moldovei şi a Munteniei, şi anume căpiteniile cele mai de samă din Transilvania, din Bucovina, din Basarabia, din Maramureş şi celelalte ţinuturi locuite de Români, până'n ţara Ungurească şi alte ţermuri, pe cari mai trăiau mulţi fraţi de-ai noştri, ce fusese despărţiţi de multă vreme de inima pământului românesc.

S'au făcut serbări mari şi s'a înveselit toată

lumea, ca la o nouă naştere a neamului, care fusese sădit odinioară în Dacia Impăratului Traian!

*

S'a întâmplat însă, nu după multă vreme, că soarta nemiloasă într'o bună zi, scurtă zilele Marelui şi Voinicului nostru Rege Ferdinand. Şi multă lume plânse această întâmplare. A trebuit dar atunci să vie un alt stăpânitor asupra ţărei noastre văduvite prea de vreme. Şi după datina strămoşească şi legiuirea Constituţiei, se urcă pe tronul României întregite feciorul cel mai mare a lui Vodă-Ferdinand, care se numi Carol al II-lea.

Acest tânăr Rege, chipeş şi forte deştept, suindu-se pe tron, cu sufletul plin de învăţămintele bune culese dela Părintele său, se puse ahotnic la lucru, şi cu ajutorul lui Dumnezeu şi a oamenilor de samă ai ţărei, al Deputaţilor, Senatorilor, Miniştrilor şi Comandanţilor de armate, cum şi cu sfaturile celor mai de vază învăţaţi şi patrioţi din ţara nouă întreagă, au purces pe îndreptarea tutulor neajunsurilor cari se întâmplase pe urma suferinţelor ţărei noastre, din pricina războiului, şi au chibzuit şi înfiinţat apoi multe legi nouă, pentru şcoli, biserici, fabrici, lucrarea câmpului şi sporirea şi îmbunătăţirea tutulor mijloacelor de trai şi de bună stare a noastră, a Românilor, aşa că astăzi se poate bucura toată lumea dela noi de binefacerile dăruite de Dumnezeu, sub supravegherea Guvernului ţărei şi a tânărului nostru Rege, Carol al II-lea!

M. Sa Carol II
Regele Românilor

,

— Să ne trăiască! să ne trăiască! strigară toţi oamenii ce se aflau în curtea Bisericei, şi după îndemnul Părintelui Pintelie şi a lui Moş Andrei, se încinse îndată o horă largă, în care toţi, mic şi mare, bătrân şi tânăr, câţi se aflau pe locul acela, începură a ţupăi şi a chiui felurite strigături de bucurie, de s'auzi în tot satul şi în toate văile şi dealurile din jurul vechei biserici şi mânăstiri Hlincea!

